

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДЭД ДАРГА ХҮРЭЛБААТАРЫН
БУЛГАНТУЯА ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

2025.10.30 № 3Г-1/122
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тухай

“Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлэхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

Г.ЗАНДАНШАТАР

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2025. 10. 27 № ХЭГ/2971
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай

“Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлохыг хүсье.

Хавсралт ⁶⁸ хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

С.БЯМБАЦОГТ

300255014463

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН ЯАМ**

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160

Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,

Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,

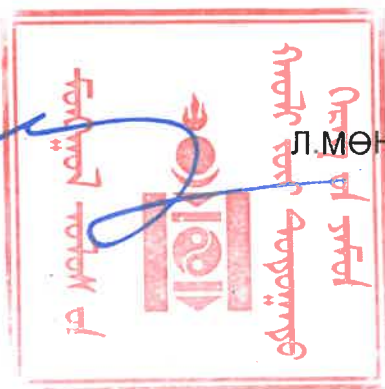
Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2025.10.22 № 1/1882

ганай _____-ны № _____-т

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР,
НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН САЙД
Т.АУБАКИР ТАНАА

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

Л.МӨНХБААТАР

А5.файл.2025
151602670

**МОНГОЛ УЛСЫН
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ САЙД**

Энхтайваны өргөн чөлөө 7а,
Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14210
Утас: 26 21 35, Факс: (976-11) 32 21 27

Цахим шуудан: info@mfa.gov.mn

Цахим хуудас: www.mfa.gov.mn

2025.10.21 № 01/5070
танай -ны № 01/3518 -т

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН САЙД Т.АУБАКИР ТАНАА

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.9-д заасны дагуу “Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрлийг үүгээр олгов.

Б.БАТЦЭЦЭГ

115251992

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

Засгийн газрын II байр, С.Данзангийн гудамж 5/1,
4-р хороо, Чингэлтэй дүүрэг, 15160 Улаанбаатар хот,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, Цахим шуудан: info@mof.gov.mn,
Цахим хуудас: http://www.mof.gov.mn

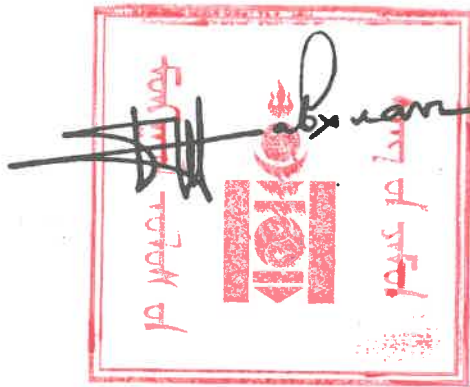
2025.10.24 № 01/9610

танай _____-ны № _____-т

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН САЙД Т.АУБАКИР
ТАНАА

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу "Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр"-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрлийг олгож байна.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761002067

پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې

پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٧ ټولنیزو غړو،
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ١٤٢١٠، پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٦ ٢١ ٣٥،
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢ (٩٧٦-١١) پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢،
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢،
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢: www.mfa.gov.mm

پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢

پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢

پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢

پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢
 پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢

پورتال پمپاړۍ د ژغورنې د پرمختیا د کمیټې د ٢٧ ٢١ ٣٢

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдрийн 21 дүгээр хуралдааны тэмдэглэлд:

“7.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: “Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: “Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

БАТЛАВ.

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР,
НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН
САЙД

Т.АУБАКИР

БАТЛАВ.

ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ
САЙД

Б.БАТЦЭЦЭГ

БАТЛАВ.

ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД

Л.МӨНХБААТАР

2025 оны 09 сарын 08 -ний өдөр

**“МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР, БҮГД НАЙРАМДАХ КАЗАХСТАН УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН ТЭТГЭВРИЙН АСУУДЛААР ХАМТРАН
АЖИЛЛАХ ТУХАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР”-ИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн шаардлага

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилт 3.1-д "Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлнэ", "Хүн амын бүлгүүдийн ялгаатай хэрэгцээ, нийгмийн хөгжлийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйлчилгээг үзүүлнэ" гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 2.1.3.6-д "Гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэний нийгмийн баталгааг хангах үүднээс нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийг үргэлжлүүлэн байгуулах" зорилт дэвшүүлсэнтэй уялдуулан гадаад улсад ажиллаж, амьдарч буй монгол иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах, эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор Монгол Улсын иргэд олноор оршин суудаг улстай нийгмийн хамгааллын тухай хэлэлцээрийг байгуулах шаардлага үүссэн.

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр нь Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуульд зааснаас өөр журмаар тэтгэврийн эрх үүсгэх, олгох харилцааг зохицуулсан Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.3-т заасны дагуу заавал соёрхон батлах олон улсын гэрээ байх бөгөөд Монгол Улсын Их Хурлаар соёрхон батлуулахаар Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн шаардлага бий болсон.

1.2.Практик шаардлага

Одоогийн байдлаар Монгол Улс нь Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Унгар Улс, Бүгд Найрамдах Польш Улс, Бүгд Найрамдах Турк Улс, Бүгд Найрамдах Чех Улс зэрэг 6 улстай нийгмийн хамгааллын салбарт хамтран ажиллах хэлэлцээр байгуулж, иргэдийн шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн тооцох, уг хугацаанд

ногдох тэтгэвэр тогтоолгон авах, нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд давхар хамрагдахаас урьдчилан сэргийлэх, зарим богино хугацааны тэтгэмж авах нөхцөлийг бүрдүүлсэн.

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар 1993 оны 10 дугаар сарын 22-ны өдөр Нийгэм хангамжийн салбарт хамтран ажиллах тухай анхны хэлэлцээрийг байгуулсан бөгөөд Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газраас 2014 оны 4 дүгээр сарын 7-ны өдөр хэлэлцээрийг цуцлах санал ирүүлсний дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 304 дүгээр тогтоолоор энэхүү хэлэлцээрийг цуцалсан. Хэлэлцээр цуцлагдсанаар хоёр улсын иргэд, үүнээс Монгол Улсын харьяатаас гарсан казах иргэдийн Монгол Улсад ажилласан, шимтгэл төлсөн хугацааг Казахстан Улсад тооцохгүй болж тэтгэвэр авах эрх нь үүсэхгүй байх, мөн бага хэмжээний тэтгэвэр тогтоогдох эрсдэл бий болсон.

Гадаад харилцааны яамны мэдээллээр 2023 оны байдлаар Бүгд Найрамдах Казахстан Улсад Монгол Улсын 8.0 мянган иргэн оршин сууж байгаагаас 3.1 мянган иргэн албан ёсоор ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол Монгол Улсад Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын 564 иргэн оршин сууж байна. Цаашид иргэд хоорондын зорчих хөдөлгөөн ихсэж байгаатай холбогдуулан энэ тоо өсөх хандлагатай байна.

Иймээс улс орны нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлт, иргэдийн хүсэлт, Худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухаан, техник, соёлын хамтын ажиллагааны Монгол, Казахстаны Засгийн газар хоорондын комиссын хуралдаан (VI-IX), түүний мөрөөр хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөнд үндэслэн хоёр улсын Нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн яамд 2018 оноос хамтран ажиллаж, 17 удаагийн хэлэлцээ хийснээр "Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр"-ийн төслийг эцэслэн боловсруулсан.

Хэлэлцээрийн төслийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрийн, Монгол Улсын Их Хурлын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны 2024 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдрийн хуралдаанаар тус тус хэлэлцэн дэмжиж, Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2024 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн 89 дүгээр захирамжаар Хэлэлцээрт гарын үсэг зурах эрхийг Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдад олгосноор сайд Л.Энх-Амгалан, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Тэргүүн шадар сайд Скляр Роман Васильевич нар Улаанбаатар хотноо 2024 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдөр хэлэлцээрт гарын үсэг зурсан.

Хоёр.Хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл нь нэг зүйлтэй ба Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон батлах тухай тусгана.

Хэлэлцээрт хоёр улсын иргэд дараах тохиолдолд тэтгэвэр тогтоолгохоор тусгасан. Үүнд:

- Хоёр улс өөрийн улсын хууль тогтоомжийн дагуу тэтгэвэр тогтоохдоо нөгөө талын нутаг дэвсгэрт 1998 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийг хүртэл ажилласан (даатгуулсан) цаг хугацааны хувьд давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцож тэтгэвэр тогтоох;

- Монгол Улсын иргэд 1998 оноос хойш Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хуримтлалын тэтгэврийн санд шимтгэл төлж хамрагдсан бол Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хууль тогтоомжийн дагуу хуримтлалын тэтгэвэр тогтоолгох, Монгол Улс дахь банкны өөрийн дансанд хуримтлалын тэтгэврийг шилжүүлэн авах;

- Хэлэлцээрт хоёр улсын цэргийн алба хаасны тэтгэвэр хамаарахгүй байх зэрэг болно.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүй үр дагавар

Хуулийн төсөл батлагдаж, хэлэлцээр хэрэгжсэнээр дараах эерэг үр дагавар бий болно. Үүнд:

1.1998 оноос өмнө Монгол Улс, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсад ажилласан, шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн хоёр улсын хууль тогтоомжийн дагуу тэтгэвэр тогтоолгох;

2.1998 оноос хойш Бүгд Найрамдах Казахстан Улсад хуримтлалын тэтгэврийн санд шимтгэл төлсөн Монгол Улсын иргэн Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хуримтлалын тэтгэврийн сангаас тэтгэвэр тогтоолгон авах боломж бүрдэж тухайн хүний ирээдүйн нийгмийн хамгааллын баталгаа нь сайжирна.

Хоёр улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу тэтгэвэр тогтоож олгох тул нийгмийн даатгалын санд санхүүгийн илүү дарамт үүсэхгүй болно.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, шинэчлэн найруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаар

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжтой нийцэх бөгөөд хууль батлагдсантай холбогдуулан бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагагүй болно.

--- оОо ---

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Засгийн газар нь хилийн чанадад оршин сууж байгаа иргэдийн нийгмийн баталгааг хангах зорилгоор "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилт 3.1-т "Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлнэ" гэж, мөн "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 2.1.3.6-д "Гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэний нийгмийн баталгааг хангах үүднээс нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийг үргэлжлүүлэн байгуулах" зорилт дэвшүүлсэн.

Түүнчлэн, Худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухаан, техник, соёлын хамтын ажиллагааны Монгол Улс, БНКУ-ын Засгийн газар хоорондын комиссын хуралдаан (VI-IX), түүний мөрөөр хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөнд хоёр талаас нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийг шуурхай байгуулах талаар тэмдэглэсэн болно.

Энэ хүрээнд Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Хөдөлмөр, хүн амын нийгмийн хамгааллын яамтай хэлэлцээрийн төсөл боловсруулах асуудлаар Монгол Улсын Засгийн газар шинжээчдийн ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж 17 удаагийн хэлэлцээ хийж, Хэлэлцээрийн төслийн эцэслэн боловсруулсан.

Хоёр улс дотоодын хууль тогтоомжийн шаардлагыг хангаснаар Хэлэлцээрт Монгол Улсын Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Л.Энх-Амгалан, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Тэргүүн шадар сайд Скляр Роман Васильевич нар Улаанбаатар хотноо 2024 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдөр гарын үсэг зурж, энэхүү хэлэлцээрийг албан ёсоор баталгаажуулаад байна.

Уг хэлэлцээр хэрэгжсэнээр хоёр улсын иргэд Монгол Улс болон БНКУ-д ажилласан, шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох, Монгол Улсын иргэд БНКУ-аас хуримтлалын тэтгэврийг тогтоолгон авах боломж бүрдсэнээр тухайн хүний ирээдүйн нийгмийн баталгаа сайжрах юм.

Гадаад харилцааны яамны мэдээллээр 2023 оны байдлаар БНКУ-д Монгол Улсын 8,036 иргэн оршин сууж байгаагаас 3,115 иргэн албан ёсоор ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол Гадаадын иргэн, харьяатын газрын мэдээллээр Монгол Улсад БНКУ-ын 564 иргэн оршин сууж байна.

Монгол Улс, Бүгд Найрамдах Казахстан Улс хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр нь Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуульд зааснаас өөр журмаар тэтгэврийн эрх үүсгэх, олгох харилцааг зохицуулсан тул Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.3-т заасны дагуу соёрхон батлах олон улсын гэрээ юм. Хэлэлцээрийг монгол, казах болон орос хэлээр тус бүр хоёр хувь үйлдэж, бүх эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байхаар тусгасан.

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Гадаад харилцааны сайд, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд хамтран баталсан бөгөөд хуулийн төслийг Засгийн газрын 2025 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсэн.

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

*Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай
хуулийн төслийн тухай*

Монгол Улсын Засгийн газраас гадаад улсад ажиллаж, амьдарч буй Монгол иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах зорилгоор тодорхой арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлж ирсний нэг нь Монгол Улсын иргэд олноор оршин суудаг улстай нийгмийн хамгааллын салбарт хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг байгуулж, хэрэгжүүлж ирлээ.

Энэ хүрээнд Монгол Улс нь Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Унгар Улс, Бүгд Найрамдах Польш Улс, Бүгд Найрамдах Турк Улс болон Бүгд Найрамдах Чех Улстай нийгмийн хамгааллын салбарт хамтран ажиллах хэлэлцээр байгуулан, иргэдийн шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн тооцож тэтгэвэр тогтоох эрх үүсгэх, шимтгэл төлсөн хугацаанд ногдох тэтгэврийг харилцан шилжүүлэх, нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд давхар хамрагдахаас урьдчилан сэргийлэх, зарим богино хугацааны тэтгэмж авах талаар харилцан тохиролцон, хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улс (БНКУ)-ын Засгийн газар 1993 оны 10 дугаар сарын 22-ны өдөр Нийгэм хангамжийн салбарт хамтран ажиллах тухай анхны хэлэлцээрийг байгуулсан бөгөөд БНКУ-ын Засгийн газраас 2014 оны 4 дүгээр сарын 7-ны өдөр хэлэлцээрийг цуцлах санал ирүүлсний дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 304 дүгээр тогтоолоор энэхүү хэлэлцээрийг цуцалсан. Хэлэлцээр цуцлагдсанаар хоёр улсын иргэд, ялангуяа Монгол Улсын харьяатаас гарсан казах иргэдийн Монгол Улсад хөдөлмөрлөсөн, шимтгэл төлсөн хугацааг нөгөө талд тооцохгүй болж тэтгэвэр авах эрх нь үүсэхгүй байх, мөн бага хэмжээний тэтгэвэр тогтоогдох эрсдэл бий болсон.

Иймээс хоёр улсын иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах, тэтгэвэр авах эрх үүсэх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор БНКУ-ын Хөдөлмөр, хүн амын нийгмийн хамгааллын яам болон холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах, хэлэлцээр шинээр байгуулах асуудлаар Монгол Улсын Засгийн газар 2018 оноос шинжээчдийн ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж 17 удаагийн хэлэлцээ хийсэн.

Түүнчлэн, Худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухаан, техник, соёлын хамтын ажиллагааны Монгол Улс, БНКУ-ын Засгийн газар хоорондын комиссын хуралдаан (VI-IX), түүний мөрөөр хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөнд хоёр талаас нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийг шуурхай байгуулах талаар тэмдэглэсэн болно.

Монгол Улсын харьяатаас 1994-2018 онд 61.6 мянган казах иргэн гарсан тоон мэдээлэл байдаг. Түүнчлэн 2001-2017 онд Монгол Улсын харьяатаас гарч БНКУ-ын иргэн болсон боловч буцаж Монгол Улсын иргэний харьяаллаа сэргээн тогтоолгосон 1.7 мянган иргэн байна.

Гадаад харилцааны яамны мэдээллээр 2023 оны байдлаар БНКУ-д Монгол Улсын 8,036 иргэн оршин сууж байгаагаас 3,115 иргэн албан ёсоор ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол Гадаадын иргэн, харьяатын газрын мэдээллээр Монгол Улсад БНКУ-ын 564 иргэн оршин сууж байна.

“Монгол Улс, Бүгд Найрамдах Казахстан Улс хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр”-т Үндсэн ойлголтууд, Хамаарах этгээд болон хамрах хүрээ, Тэтгэвэр тогтоох болон олгох, Ажилласан (даатгуулсан) хугацааг нэгтгэн

тооцох, Тэтгэврийг шилжүүлэх, Талуудын хамтын ажиллагаа, Хүний хувийн мэдээлэл, Төгсгөлийн заалтууд гэсэн 8 зүйлийг тусгасан бөгөөд хоёр улсын иргэдэд тэтгэвэр тогтоож олгоход дараах зарчмыг баримтлахаар тохиролцсон. Үүнд:

- Монголын талаас тэтгэврийн даатгалын сангаас олгох газрын доор, хөдөлмөрийн халуун, хортой, хүнд нөхцөлөөр эрт тогтоохоос бусад өндөр насны тэтгэвэр, Казахстаны талаас өндөр насны тэтгэврийн болон хуримтлалын тэтгэврийн төлбөр гэсэн тэтгэврийн төрлийг хамааруулах;
- Хоёр улс өөрийн улсын хууль тогтоомжийн дагуу тэтгэвэр тогтоохдоо нөгөө талын нутаг дэвсгэрт 1998 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийг хүртэл ажилласан (даатгуулсан) цаг хугацааны хувьд давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцож тэтгэвэр тогтоох;
- БНКУ-д 1998 оноос хойш ажилласан (даатгуулсан) хугацаанд ногдох хуримтлалын тэтгэврийг БНКУ-ын хууль тогтоомжийн дагуу тогтоож, олгох, Монгол Улсад байнга оршин суухаар гарсан тохиолдолд Монгол Улс дахь тэтгэвэр авагчийн дансанд тэтгэврийг шилжүүлэх;
- Энэхүү хэлэлцээрт хоёр улсын цэргийн алба хаасны тэтгэвэр хамаарахгүй байх.

Уг хэлэлцээр хэрэгжсэнээр хоёр улсын иргэд Монгол Улс болон БНКУ-д ажилласан, шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох, Монгол Улсын иргэд БНКУ-аас хуримтлалын тэтгэврийг тогтоолгон авах боломж бүрдсэнээр тухайн хүний ирээдүйн нийгмийн баталгаа сайжрах юм.

Монгол Улс, Бүгд Найрамдах Казахстан Улс хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр нь Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуульд зааснаас өөр журмаар тэтгэврийн эрх үүсгэх, олгох харилцааг зохицуулсан тул Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.3-т заасны дагуу соёрхон батлах олон улсын гэрээ юм. Хэлэлцээрийг монгол, казах болон орос хэлээр тус бүр хоёр хувь үйлдэж, бүх эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байхаар тусгасан.

Олон улсын гэрээний тухай 9 дүгээр зүйлийн 9.3 дахь хэсэгт заасны дагуу талууд хэлэлцээрийн төслийг эцэслэн тохиролцож, Казахстаны талаас Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яаманд 2024 оны 04 дүгээр сарын 26-ны өдрийн 30-73 тоот ноот бичгээр эцэслэн тохиролцсон хэлэлцээрийн төслийг ирүүлсэн. Мөн Монголын талаас Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам Гадаад харилцааны яамаар уламжлуулан 2024 оны 04 дүгээр сарын 30-ны өдрийн 01/1251 дүгээр албан бичгээр Казахстаны талд эцэслэн тохиролцсон хэлэлцээрийн төслийг хүргүүлснээр талууд хэлэлцээрийн төслийн эх бичвэрийг харилцан солилцсон болно.

Олон улсын гэрээний тухай хуулийн холбогдох заалтуудын дагуу Хэлэлцээрийн төслийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, Монгол Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороотой зөвшилцөхөөр шийдвэрлэсэн. Монгол Улсын Их Хурлын Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны 2024 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдрийн хуралдаанаар Хэлэлцээрийн төслийг хэлэлцэн дэмжиж, Засгийн газарт гарын үсэг зурах эрх олгосны дагуу Ерөнхий сайдын 2024 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн 89 дүгээр захирамжаар Хэлэлцээрт гарын үсэг зурах эрхийг Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдад олгосон.

Түүнчлэн, Хэлэлцээрийн төслийг БНКУ-ын Засгийн газар 2024 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдөр хэлэлцэн дэмжиж, улмаар 2024 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдрийн

441 дүгээр тогтоолоор БНКУ-ын Хөдөлмөр, хүн амын нийгмийн хамгааллын сайдад хэлэлцээрт гарын үсэг зурах эрхийг олгосон.

Хоёр улс дотоодын хууль тогтоомжийн шаардлагыг хангаснаар Хэлэлцээрт Монгол Улсын Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд Л.Энх-Амгалан, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Тэргүүн шадар сайд Скляр Роман Васильевич нар Улаанбаатар хотноо 2024 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдөр гарын үсэг зурж, энэхүү хэлэлцээрийг албан ёсоор баталгаажуулаад байна.

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Гадаад харилцааны сайд, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд хамтран баталсан.

Иймд “Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын 2025 оны 10 дугаар сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэн дэмжиж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсэн болно.

--oOo--

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

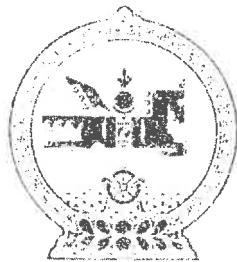
2025 оны ... дугаар
сарын ... -ны өдөр

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР, БҮГД НАЙРАМДАХ КАЗАХСТАН УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН ТЭТГЭВРИЙН АСУУДЛААР ХАМТРАН АЖИЛЛАХ
ТУХАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хооронд 2024 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдөр байгуулсан "Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр"-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

Гарын үсэг

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР,
БҮГД НАЙРАМДАХ КАЗАХСТАН УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР
ХООРОНДЫН
ТЭТГЭВРИЙН АСУУДЛААР ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ТУХАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР**

Монгол Улсын Засгийн Газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн Газар (цаашид "Талууд" гэх) тэтгэвэр тогтоох, олгох асуудлаар хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх хүсэл эрмэлзлийг удирдлага болгон доор дурдсан зүйлийг хэлэлцэн тохиролцов:

**Нэгдүгээр зүйл
Үндсэн ойлголтууд**

1. Энэхүү Хэлэлцээрийн зорилгоор дараах үндсэн ойлголтуудыг хэрэглэнэ:

"оршин суугаа улс" гэж тэтгэвэр тогтоолгох өргөдөл гаргагчийн нутаг дэвсгэрт нь байнга оршин сууж байгаа улсыг;

"хууль тогтоомж" гэж тэтгэвэр тогтоох, олгох асуудлыг зохицуулсан Талуудын улсын хууль, эрх зүйн бусад баримт бичгүүдийг;

"өргөдөл гаргагч" гэж тэтгэвэр тогтоолгохоор хандсан этгээдийг, эсхүл түүний нэрийн өмнөөс эрх ашгийг нь төлөөлөх итгэмжлэгдсэн этгээдийг;

"эрх бүхий байгууллага" гэж Талуудын энэхүү Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлж буй байгууллагыг;

"оршин суугаа газар" гэж Талуудын улсын хууль тогтоомжийн дагуу байнга оршин суугаа газар гэж тодорхойлсон буюу хүлээн зөвшөөрсөн өргөдөл гаргагчийн байнга оршин суугаа газрыг;

"тэтгэвэр" гэж энэхүү Хэлэлцээрийн 2 дугаар зүйлийн 2-т заасан тэтгэврийн төлбөрийг;

"хүний хувийн мэдээлэл" гэж цахим, цаасан хэлбэрээр болон (эсхүл) өөр материаллаг тээгч дээр хадгалагдсан өргөдөл гаргагч (тэтгэвэр авагч)-д хамаарах өгөгдлийг;

Бүртгэлийн дугаар. 250-01

**МОНГОЛ УЛСЫН
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ**

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын зургийн тайлал)

2025 оны 10 дугаар сарын 28

“тэтгэвэр авагч” гэж энэхүү Хэлэлцээрийн 2 дугаар зүйлийн 2-т заасан тэтгэвэр тогтоолгосон этгээдийг;

“ажилласан (даатгуулсан) хугацаа” гэж ажилласан ба (эсхүл) тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн хугацаа болон Талуудын улсын хууль тогтоомжид заасан бусад хугацааг;

“бүрэн эрхт байгууллага” гэж:

Монгол Улсын тухайд: Монгол Улсын Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамыг;

Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын тухайд: Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Хөдөлмөр, хүн амын нийгмийн хамгааллын яамыг.

Аль нэг талын бүрэн эрхт байгууллагыг өөрчлөн зохион байгуулсан, эсхүл албан ёсны нэр нь өөрчлөгдсөн тохиолдолд тухайн Тал нь нөгөө Талдаа дипломат шугамаар нэн даруй энэ тухай мэдэгдэх ба холбогдох эрх мэдлийг шилжүүлэх арга хэмжээ авна.

2. Энэхүү Хэлэлцээрт хэрэглэгдэж байгаа бусад ойлголтыг Талуудын улсын хууль тогтоомжид тодорхойлсон утгаар хэрэглэнэ.

Хоёрдугаар зүйл Хамаарах этгээд болон хамрах хүрээ

1. Энэхүү Хэлэлцээр нь нэг Талын улсын нутаг дэвсгэрт байнга оршин сууж байгаа бөгөөд нөгөө Талын улсын нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацаатай Талуудын улсын иргэдэд хамаарна.

2. Энэхүү Хэлэлцээр дараах төрлийн тэтгэвэрт хамаарна:

2.1. Монгол Улсын тухайд тэтгэврийн даатгалын сангаас олгох газрын доор, хөдөлмөрийн халуун, хортой, хүнд нөхцөлөөр эрт тогтоохоос бусад өндөр насны тэтгэвэр (цаашид “өндөр насны тэтгэвэр” гэх).

2.2. Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын тухайд:

2.2.1. өндөр насны тэтгэврийн төлбөр;

2.2.2. тэтгэврийн албан журмын шимтгэл, мэргэжлийн тэтгэврийн албан журмын шимтгэлээр бүрдүүлэх тэтгэврийн хуримтлалаас тэтгэврийн насанд хүрэхэд олгох тэтгэврийн төлбөрүүд (цаашид “хуримтлалын тэтгэвэр” гэх).

3. Энэхүү зүйлийн 2-т заасан тэтгэврийг тогтоох ба олгох асуудлыг зохицуулж байгаа Талуудын улсын хууль тогтоомжид оруулсан нэмэлт, өөрчлөлт нь энэхүү

Бүртгэлийн дугаар. 250-02

МОНГОЛ УЛСЫН
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)

2025 оны 10 дугаар сарын 28

Хэлэлцээрийн заалтуудтай зөрчилдөөгүй бол энэхүү Хэлэлцээрт нэгэн адил хамаарна.

4. Энэхүү Хэлэлцээр дараах тэтгэвэрт хамаарахгүй:

Монгол Улсын тухайд -цэргийн алба хаасны тэтгэвэр;

Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын тухайд -алба хаасан хугацааны тэтгэврийн төлбөр.

5. Энэхүү Хэлэлцээр нь 1961 оны 4 дүгээр сарын 18-ны өдрийн Дипломат харилцааны тухай Венийн конвенц болон 1963 оны 4 дүгээр сарын 24-ний өдрийн Консулын харилцааны тухай Венийн конвенцийн холбогдох заалтад нөлөөлөхгүй.

Гуравдугаар зүйл Тэтгэвэр тогтоох болон олгох

1. Талуудын улсын иргэдийн тэтгэврийг оршин сууж буй улсын хууль тогтоомжийн дагуу тогтоох ба олгоно.

2. Монгол Улсын өндөр насны тэтгэврийг Монгол Улсын нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжид заасан журам ба нөхцөлийн дагуу тэтгэврийн даатгалын сангаас олгоно.

3. Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын өндөр насны тэтгэврийн төлбөрийг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хууль тогтоомжид заасан журам болон нөхцөлийн дагуу улсын төсвийн хөрөнгөнөөс олгоно.

4. Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хуримтлалын тэтгэврийг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хууль тогтоомжид заасан журам болон нөхцөлийн дагуу тэтгэврийн хуримтлалын нэгдсэн сангаас олгоно.

5. Тэтгэвэр шилжүүлэхтэй холбогдсон нийт зардлыг тэтгэвэр тогтоож буй Тал хариуцна.

6. Монгол Улсад өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсад өндөр насны тэтгэврийн төлбөр тогтоолгох өргөдлийг оршин суугаа улсын хууль тогтоомжид заасан шаардлагатай баримт бичгийг хавсарган оршин суугаа улсын эрх бүхий байгууллагад гаргана.

7. Бүгд Найрамдах Казахстан Улсад хуримтлалын тэтгэвэр тогтоолгох өргөдлийг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хууль тогтоомжид заасан шаардлагатай баримт бичгийг хавсарган аль нэг Талын эрх бүхий байгууллагад гаргана.

Бүртгэлийн дугаар. 210 - 03

МОНГОЛ УЛСЫН

ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)

20 оны дугаар сарын 28

Нэг Талын эрх бүхий байгууллагад тэтгэвэр тогтоолгох зорилгоор өргөдөл гаргасан өдрийг нөгөө Талын эрх бүхий байгууллагад тухайн өдөр өргөдөл гаргасантай адилтган үзнэ.

Монгол Улсын эрх бүхий байгууллагад өргөдөл гаргасан тохиолдолд эрх бүхий байгууллага нь уг өргөдлийн эх хувь болон Монгол Улсын эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулж хавсаргасан баримт бичгийн хуулбарыг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын эрх бүхий байгууллагад өргөдөл хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 10 өдрийн дотор илгээнэ. Өргөдлийн маягтыг Бүгд Найрамдах Казахстан улсын эрх бүхий байгууллага батална.

Энэхүү Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Талуудын эрх бүхий байгууллагын хооронд баримт бичгийг илгээх хугацааг өргөдөл хянан үзэх болон тэтгэвэр тогтоох тухай шийдвэр гаргах хугацаанд оруулахгүй.

Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын эрх бүхий байгууллага нь өргөдлийг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хууль тогтоомжид заасан хугацаанд авч үзнэ.

Дөрөвдүгээр зүйл **Ажилласан (даатгуулсан) хугацааг нэгтгэн тооцох**

1. Монгол Улсын өндөр насны тэтгэвэр, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын өндөр насны тэтгэврийн төлбөрийг тогтоохдоо нэг Талын эрх бүхий байгууллага нь нөгөө Талын улсын нутаг дэвсгэрт 1998 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийг хүртэл ажилласан (даатгуулсан) цаг хугацааны хувьд давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцно.

2. Аль нэг Талын нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацааг ажилласан (даатгуулсан) тухайн Талын эрх бүхий байгууллагаас энэхүү Хэлэлцээрийн 6 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу баталгаажуулсан нөхцөлд тооцно.

3. Талуудын улсын нутаг дэвсгэрт цэргийн алба хаасан болон их ба (эсхүл) дээд сургуулийн дараах болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролын тогтолцооны сургуульд суралцсан, түүнчлэн оюун санааны (шашны) боловсролын байгууллагуудад суралцсан хугацааг тэтгэвэр тогтоосон Талын улсын хууль тогтоомжийн дагуу ажилласан (даатгуулсан) хугацаанд тооцно.

Тавдугаар зүйл **Тэтгэврийг шилжүүлэх**

1. Тэтгэвэр авагч Бүгд Найрамдах Казахстан Улсаас Монгол Улсад байнга оршин суухаар гарсан тохиолдолд хуримтлалын тэтгэврийг шилжүүлнэ.

Бүртгэлийн дугаар... 250-04

МОНГОЛ УЛСЫН
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)

20 оны 6 дугаар сарын 28

2. Хуримтлалын тэтгэврийг гүйлгээ хийсэн өдрийн Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын валютын албан ханшаар Монгол Улсын үндэсний валютад хөрвүүлж, тэтгэвэр авагчийн дансанд шилжүүлнэ.

Зургадугаар зүйл Талуудын хамтын ажиллагаа

1. Талуудын бүрэн эрхт байгууллагууд нь энэхүү Хэлэлцээрийн хамрах хүрээнд хамаарах хууль тогтоомжид орсон аливаа өөрчлөлт, түүнчлэн бүрэн эрхт байгууллага, эрх бүхий байгууллагуудын өөрчлөлтийн талаар харилцан мэдээлж байна.

2. Талуудын бүрэн эрхт болон эрх бүхий байгууллагуудын төлөөлөгчид нь энэхүү Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой асуудлыг хэлэлцэх зорилгоор хоёр Талд ээлжлэн уулзалт зохион байгуулах эрхтэй.

3. Нөгөө Талын улсын нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацааг баталгаажуулах зорилгоор, түүнчлэн тэтгэвэр тогтоох, олгох, зогсоох болон энэхүү Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бусад асуудлаар нэмэлт мэдээлэл, баримт бичиг авах шаардлагатай тохиолдолд нэг Талын эрх бүхий байгууллага нь нөгөө Талын эрх бүхий байгууллагад хүсэлт гаргана.

Эрх бүхий байгууллага хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш ажлын 30 өдрийн дотор хариуг илгээнэ. Заасан хугацаанд хариу илгээх боломжгүй тохиолдолд эрх бүхий байгууллага нь хүсэлт гаргасан эрх бүхий байгууллагад энэ тухайгаа мэдэгдэнэ.

Талуудын эрх бүхий байгууллага нь хүсэлтийн болон хүсэлтэд хариу өгөх нэгдсэн маягыг батална.

4. Тэтгэврийн хэмжээг өөрчлөх, тэтгэврийг түдгэлзүүлэх буюу тэтгэвэр олголтыг зогсоох нөхцөл байдал үүссэн, мөн хүний хувийн мэдээлэл өөрчлөгдсөн тохиолдолд Талуудын эрх бүхий байгууллагууд холбогдох мэдээлэл авснаас хойш ажлын 5 өдрийн дотор харилцан мэдэгдэх үүрэг хүлээнэ.

Долдугаар зүйл Хүний хувийн мэдээлэл

1. Энэхүү Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Талуудын хооронд хүний хувийн мэдээллийг дамжуулна. Уг мэдээлэл нь хувь хүний нууцад хамаарах бөгөөд тухайн мэдээллийг зөвхөн энэхүү Хэлэлцээр болон хүний хувийн мэдээлэлтэй холбоотой Талуудын улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд ашиглана.

2. Талуудын бүрэн эрхт байгууллага, эрх бүхий байгууллага нь хүний хувийн мэдээллийг Талуудын улсын хууль тогтоомжийн дагуу цуглуулж, боловсруулж, хадгалж, хамгаална.

Бүртгэлийн дугаар. 250-01

МОНГОЛ УЛСЫН

ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТОВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)

2015 оны 10 дугаар сарын 28

Наймдугаар зүйл
Төгсгөлийн заалтууд

1. Энэхүү Хэлэлцээрийг тайлбарлах ба хэрэглэхтэй холбоотой маргааныг Талууд зөвлөлдөх, хэлэлцэх замаар шийдвэрлэнэ.

2. Энэхүү Хэлэлцээрийг соёрхон батлах ба соёрхон баталсан тухайгаа Талуудын дипломат шугамаар бичгээр гаргасан хамгийн сүүлчийн мэдэгдлийг хүлээн авсан өдрийн дараагийн 2 дахь сарын эхний өдөр энэхүү Хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болно.

3. Талууд харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр тусгай тэмдэглэл үйлдэх замаар энэхүү Хэлэлцээрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болох ба эдгээр нь энэхүү Хэлэлцээрийн салшгүй хэсэг байна.

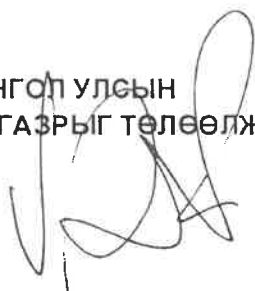
4. Энэхүү Хэлэлцээрийг тодорхойгүй хугацаанд байгуулна.

Тал тус бүр нь энэхүү Хэлэлцээрийг дараагийн хуанлийн жилийн 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн цуцлах эрхтэй бөгөөд энэ тухайгаа тухайн хуанлийн жил дуусахаас 6-аас доошгүй сарын өмнө нөгөө Талд дипломат шугамаар бичгээр мэдэгдэнэ.

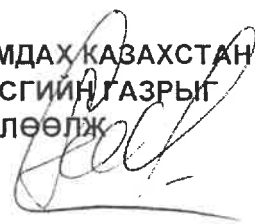
5. Энэхүү Хэлэлцээр дуусгавар болсон тохиолдолд энэхүү Хэлэлцээрийн заалтуудын дагуу үүссэн эрх нь хүчинтэй хэвээр байна.

Энэхүү Хэлэлцээрийг ~~Улаанбаатар~~ 2024 оны 10 дүгээр сарын 19-ны өдөр монгол, казах болон орос хэлээр тус бүр хоёр хувь үйлдсэн бөгөөд бүх эх бичвэрүүд адил хүчинтэй байна. Энэхүү Хэлэлцээрийн бичвэрүүдийн хооронд зөрүү гарах тохиолдолд Хэлэлцээрийн орос хэлээрх эх бичвэрийг хэрэглэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗРЫГ ТӨЛӨӨЛЖ

БҮГД НАЙРАМДАХ КАЗАХСТАН
УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫГ
ТӨЛӨӨЛЖ

Бүртгэлийн дугаар... 250-06

МОНГОЛ УЛСЫН
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг) (гарын үсгийн тайлал)

2025 оны 10 дугаар сарын 18

**СОГЛАШЕНИЕ МЕЖДУ
ПРАВИТЕЛЬСТВОМ МОНГОЛИИ
И
ПРАВИТЕЛЬСТВОМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
О СОТРУДНИЧЕСТВЕ В ПЕНСИОННОЙ СФЕРЕ**

Правительство Монголии и Правительство Республики Казахстан (в дальнейшем именуемые «Стороны»), руководствуясь стремлением развивать сотрудничество по вопросам назначения и выплаты пенсий, договорились о нижеследующем:

**Статья 1
Основные понятия**

1. Для целей настоящего Соглашения используются следующие основные понятия:

«государство проживания» – государство, на территории которого постоянно проживает заявитель;

«законодательство» – законы и другие правовые акты государств Сторон, регулирующие вопросы назначения и выплаты пенсий;

«заявитель» – лицо, обратившееся за назначением пенсии, либо доверенное лицо, действующее от его имени и представляющее его интересы;

«компетентный орган» – учреждение и (или) организация Сторон, реализующие настоящее Соглашение;

«место жительства» – место постоянного проживания заявителя, определяемое или признаваемое в качестве такового в соответствии с законодательством государств Сторон;

«пенсии» – пенсионные выплаты, указанные в пункте 2 статьи 2 настоящего Соглашения;

Бүртгэлийн дугаар.

МОНГОЛ УЛСЫН

ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын хэргийн тайлал)

20... оны... дугаар сарын...

«персональные данные» – сведения, относящиеся к заявителю (получателю пенсии), зафиксированные на электронном, бумажном и (или) ином материальном носителе;

«получатель пенсии» – лицо, которому назначена пенсия, предусмотренная пунктом 2 статьи 2 настоящего Соглашения;

«трудовой (страховой) стаж» – периоды работы и (или) уплаты страховых пенсионных взносов, а также иные периоды в соответствии с законодательством государств Сторон;

«уполномоченный орган»:

в Республике Казахстан – Министерство труда и социальной защиты населения Республики Казахстан;

в Монголии – Министерство семьи, труда и социальной защиты Монголии.

При изменении официального наименования или преобразования уполномоченного органа одной из Сторон такая Сторона незамедлительно уведомляет об этом другую Сторону по дипломатическим каналам и принимает меры по обеспечению соответствующего правопреемства.

2. Иные понятия, используемые в настоящем Соглашении, применяются в значениях, определенных законодательством государств Сторон.

Статья 2

Круг лиц и сфера применения

1. Настоящее Соглашение распространяется на граждан государств Сторон, постоянно проживающих на территории государства одной из Сторон и имеющих трудовой (страховой) стаж на территории государства другой Стороны.

2. Настоящее Соглашение распространяется на следующие виды пенсий:

2.1. в Республике Казахстан:

2.1.1. пенсионные выплаты по возрасту;

2.1.2. пенсионные выплаты по достижении пенсионного возраста из пенсионных накоплений, сформированных за счет обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов (далее – накопительные пенсии);

2.2. в Монголии – пенсии по возрасту, выплачиваемые из страхового пенсионного фонда, за исключением досрочных пенсий лицам, работавшим на

Бүртгэлийн дугаар. 250-08

МОНГОЛ УЛСЫН

ГАЗААР ХАРИУЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)

2025 оны 10 дугаар сарын 28

подземных работах, работах в горячих температурных условиях и на работах с вредными и тяжёлыми условиями труда (далее – пенсии по возрасту).

3. Изменения и дополнения, внесенные в законодательство государств Сторон, регулирующие вопросы назначения и выплаты пенсий, указанных в пункте 2 настоящей статьи, распространяются на настоящее Соглашение, если они не противоречат его положениям.

4. Настоящее Соглашение не распространяется на следующие пенсии:

в Республике Казахстан – пенсионные выплаты за выслугу лет;

в Монголии – пенсии за военную службу.

5. Настоящее Соглашение не влияет на соответствующие положения Венской конвенции о дипломатических сношениях от 18 апреля 1961 года и Венской конвенции о консульских сношениях от 24 апреля 1963 года.

Статья 3

Назначение и выплата пенсий

1. Назначение и выплата пенсий гражданам государств Сторон осуществляются по законодательству государства проживания.

2. Пенсионные выплаты по возрасту в Республике Казахстан выплачиваются за счёт средств республиканского бюджета в порядке и на условиях, предусмотренных законодательством Республики Казахстан.

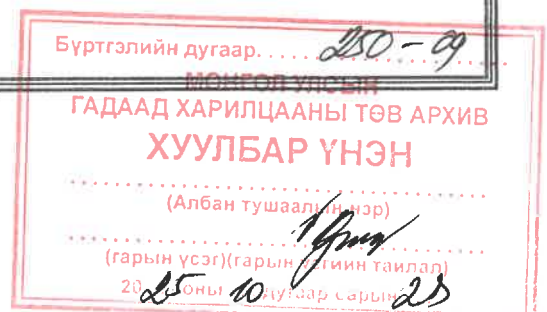
3. Накопительные пенсии в Республике Казахстан выплачиваются единым накопительным пенсионным фондом в порядке и на условиях, предусмотренных законодательством Республики Казахстан.

4. Пенсии по возрасту в Монголии выплачиваются из страхового пенсионного фонда в порядке и на условиях, предусмотренных законодательством о социальном страховании Монголии.

5. Все расходы, связанные с переводом пенсий, несет Сторона, назначившая пенсию.

6. Заявление о назначении пенсионных выплат по возрасту в Республике Казахстан и пенсий по возрасту в Монголии с приложением необходимых документов, предусмотренных законодательством государства проживания, подается заявителем в компетентный орган государства проживания.

7. Заявление о назначении накопительных пенсий в Республике Казахстан с приложением необходимых документов, предусмотренных

законодательством Республики Казахстан, подается заявителем в компетентный орган любой из Сторон.

Дата подачи заявления в целях назначения пенсии в компетентный орган одной из Сторон приравнивается к дате его подачи в компетентный орган другой Стороны.

В случае подачи заявления в компетентный орган Монголии оригинал заявления и копии приложенных документов, заверенные компетентным органом Монголии, пересылаются в компетентный орган Республики Казахстан в течение 10 рабочих дней со дня приема заявления. Форма заявления утверждается компетентным органом Республики Казахстан.

Срок пересылки документов между компетентными органами Сторон в рамках реализации настоящего Соглашения не включается в срок рассмотрения заявления и принятия решения о назначении пенсии.

Компетентный орган Республики Казахстан обеспечивает рассмотрение заявления в сроки, установленные законодательством Республики Казахстан.

Статья 4

Суммарный учет трудового (страхового) стажа

1. При назначении пенсионных выплат по возрасту в Республике Казахстан и пенсий по возрасту в Монголии компетентный орган одной Стороны производит суммарный учёт не совпадающего по времени трудового (страхового) стажа, приобретённого до 1 января 1998 года на территории государства другой Стороны.

2. Трудовой (страховой) стаж, приобретённый на территории одной из Сторон, учитывается при условии подтверждения его компетентным органом этой Стороны в порядке, предусмотренном статьей 6 настоящего Соглашения.

3. Периоды воинской службы и периоды обучения в системе высшего и (или) послевузовского и среднего специального образования, а также духовных (религиозных) организациях образования на территории государств Сторон засчитываются в трудовой (страховой) стаж в соответствии с законодательством государства Стороны, назначившей пенсию.

Статья 5

Перевод пенсий

1. Перевод накопительной пенсии производится в случае выезда получателя из Республики Казахстан на постоянное место жительства в Монголию.

Бүртгэлийн дугаар. 250-10

МОНГОЛ УЛСЫН
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)

2015 оны 10 дугаар сарын 28

2. Перевод накопительной пенсии осуществляется на счет получателя в национальной валюте Монголии, конвертируемой по официальному курсу валюты Республики Казахстан на день совершения операции.

Статья 6 Сотрудничество Сторон

1. Уполномоченные органы Сторон информируют друг друга обо всех изменениях в законодательстве, а также об изменении уполномоченных и компетентных органов, касающихся сферы применения настоящего Соглашения.

2. Представители уполномоченных и компетентных органов Сторон вправе организовывать встречи в целях обсуждения вопросов, касающихся реализации настоящего Соглашения, поочередно в каждой из Сторон.

3. В целях подтверждения трудового (страхового) стажа, приобретенного на территории государства другой Стороны, а также при необходимости получения дополнительных сведений, документов по вопросам назначения, выплаты, прекращения пенсий и другим вопросам, связанным с реализацией настоящего Соглашения, компетентный орган одной Стороны направляет запрос в компетентный орган другой Стороны.

Компетентный орган после получения запроса направляет ответ в течение 30 рабочих дней. При невозможности направления ответа на запрос в указанный срок компетентный орган уведомляет об этом компетентный орган, направивший запрос.

Единые формы запросов и ответов на них утверждаются компетентными органами Сторон.

4. В случае возникновения обстоятельств, влекущих изменение размера пенсии, приостановление или прекращение ее выплаты, изменения персональных данных компетентные органы Сторон обязаны извещать друг друга в течение 5 рабочих дней после получения соответствующих сведений.

Статья 7 Персональные данные

1. В целях реализации настоящего Соглашения между Сторонами передаются персональные данные. Такие данные относятся к конфиденциальной персональной информации и используются исключительно в рамках настоящего Соглашения и соответствующего законодательства государств Сторон в сфере персональных данных.

Бүртгэлийн дугаар... 250 - 11

МОНГОЛ УЛСЫН

ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг)(гарын үсгийн тайлал)

2025 оны 10 сарын 25

2. Уполномоченные и компетентные органы Сторон осуществляют сбор, обработку, хранение, защиту персональных данных в соответствии с законодательством государств Сторон.

Статья 8

Заключительные положения

1. Споры, связанные с толкованием и применением настоящего Соглашения, разрешаются Сторонами путем проведения консультаций и переговоров.

2. Настоящее Соглашение подлежит ратификации и вступает в силу в первый день второго месяца, следующего с даты получения по дипломатическим каналам последнего из письменных уведомлений Сторон о ратификации.

3. Стороны по взаимному согласию в настоящее Соглашение могут вносить изменения и дополнения, которые оформляются отдельными протоколами и являются неотъемлемой частью настоящего Соглашения.

4. Настоящее Соглашение заключается на неопределенный срок.

Каждая Сторона вправе прекратить действие настоящего Соглашения с первого января следующего календарного года, письменно уведомив об этом другую Сторону по дипломатическим каналам не менее чем за 6 месяцев до истечения текущего календарного года.

5. В случае прекращения действия настоящего Соглашения права, возникшие в соответствии с положениями настоящего Соглашения, не теряют своей силы.

Совершено в г. Улан-Батаре "29" октября 2024 года в двух экземплярах каждый на монгольском, казахском и русском языках, причём все тексты имеют одинаковую силу. В случае возникновения расхождений между текстами настоящего Соглашения Стороны обращаются к тексту на русском языке.

ЗА ПРАВИТЕЛЬСТВО
МОНГОЛИИ

ЗА ПРАВИТЕЛЬСТВО
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Бүртгэлийн дугаар. 250 13

МОНГОЛ УЛСЫН

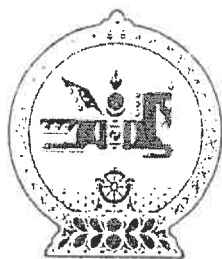
ГАЗАРД ХАМГИЛЦААНЫ ТӨВ АРХИВ

ХУУЛБАР ҮНЭН

(Албан тушаалын нэр)

(гарын үсэг) (гарын үсгийн тайлал)

20 25 ны 10 уугаар сарын . . . 28

**МОҢҒОЛИЯНЫҢ ҮКІМЕТІ
МЕН
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҮКІМЕТІ
АРАСЫНДАҒЫ
ЗЕЙНЕТАҚЫ САЛАСЫНДАҒЫ ҰНТЫМАҚТАСТЫҚ ТУРАЛЫ
КЕЛІСІМ**

Моңғолия Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі (бұдан әрі «Тараптар» деп аталатындар) зейнетақыларды тағайындау және төлеу мәселелері бойынша ынтымақтастықты дамытуға ұмтылуды басшылыққа ала отырып, төмендегілер туралы уағдаласты:

**1-бап
Негізгі ұғымдар**

1. Осы Келісімнің мақсаттары үшін мынадай негізгі ұғымдар пайдаланылады:

«тұратын мемлекеті» – аумағында өтініш беруші тұрақты тұратын мемлекет;

«заңнама» – Тараптар мемлекеттерінің зейнетақыларды тағайындау және төлеу мәселелерін реттейтін заңдары мен басқа да құқықтық актілері;

«өтініш беруші» – зейнетақы тағайындауға өтініш білдірген адам не оның атынан әрекет ететін және оның мүдделерін білдіретін сенім білдірілген адам;

«құзыретті орган» – осы Келісімді іске асыратын Тараптардың мекемесі және (немесе) ұйымы;

«тұрғылықты жері» – Тараптар мемлекеттерінің заңнамасына сәйкес айқындалатын немесе сондай деп танылатын өтініш берушінің тұрақты тұратын жері;

«зейнетақылар» – осы Келісімнің 2-бабының 2-тармағында көрсетілген зейнетақы төлемдері;

«дербес деректер» – өтініш берушіге (зейнетақы алушыға) қатысты электрондық, қағаз және (немесе) өзге де материалдық жеткізгіште тіркелген мәліметтер;

«зейнетақы алушы» – осы Келісімнің 2-бабының 2-тармағында көзделген зейнетақы тағайындалған адам;

«еңбек (сақтандыру) өтілі» – жұмыс және (немесе) сақтандыру зейнетақы жарналарын төлеу кезеңдері, сондай-ақ Тараптар мемлекеттерінің заңнамасына сәйкес өзге де кезеңдер;

«уәкілетті орган»:

Қазақстан Республикасында – Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі;

Моңғолияда – Моңғолияның Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігі.

Тараптардың бірінде уәкілетті органның ресми атауы өзгерген немесе қайта құрылған кезде мұндай Тарап бұл туралы екінші Тарапты дипломатиялық арналар арқылы дереу хабардар етеді және тиісті құқықтық мирасқорлықты қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдайды.

2. Осы Келісімде пайдаланылатын өзге де ұғымдар Тараптар мемлекеттерінің заңнамасында айқындалған мағыналарда қолданылады.

2-бап

Адамдар шеңбері және қолданылу аясы

1. Осы Келісім Тараптардың бірінің мемлекетінің аумағында тұрақты тұратын және екінші Тарап мемлекетінің аумағында еңбек (сақтандыру) өтілі бар Тараптар мемлекеттерінің азаматтарына қолданылады.

2. Осы Келісім зейнетақылардың мынадай түрлеріне:

2.1. Қазақстан Республикасында:

2.1.1. жасына байланысты зейнетақы төлемдеріне;

2.1.2. міндетті зейнетақы жарналары, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (бұдан әрі – жинақтаушы зейнетақылар) есебінен қалыптастырылған зейнетақы жинақтарынан зейнеткерлік жасқа толуына байланысты зейнетақы төлемдеріне;

2.2. Моңғолияда – жерасты жұмыстарында, ыстық температуралық жағдайлардағы жұмыстарда және еңбек жағдайлары зиянды және ауыр жұмыстарда істеген адамдарға мерзімінен бұрын зейнетақыларды қоспағанда, сақтандыру зейнетақы қорынан төленетін жасына байланысты зейнетақыларға (бұдан әрі – жасына байланысты зейнетақылар) қолданылады.

3. Осы баптың 2-тармағында көрсетілген зейнетақыларды тағайындау және төлеу мәселелерін реттейтін Тараптар мемлекеттерінің заңнамасына енгізілген өзгерістер мен толықтырулар, егер олар оның ережелеріне қайшы келмесе, осы Келісімге қолданылады.

4. Осы Келісім мынадай зейнетақыларға:

Қазақстан Республикасында – еңбек сіңірген жылдары үшін зейнетақы төлемдеріне;

Моңғолияда – әскери қызметі үшін зейнетақыға қолданылмайды.

5. Осы Келісім 1961 жылғы 18 сәуірдегі Дипломатиялық қатынастар туралы Вена конвенциясының және 1963 жылғы 24 сәуірдегі Консулдық қатынастар туралы Вена конвенциясының тиісті ережелеріне әсер етпейді.

3-бап

Зейнетақыларды тағайындау және төлеу

1. Тараптар мемлекеттерінің азаматтарына зейнетақыларды тағайындау және төлеу тұратын мемлекетінің заңнамасы бойынша жүзеге асырылады.

2. Қазақстан Республикасында жасына байланысты зейнетақы төлемдері Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген тәртіппен және шарттарда республикалық бюджет қаражаты есебінен төленеді.

3. Қазақстан Республикасында жинақтаушы зейнетақыларды бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген тәртіппен және шарттарда төлейді.

4. Моңғолияда жасына байланысты зейнетақы Моңғолияның әлеуметтік сақтандыру туралы заңнамасында көзделген тәртіппен және шарттарда сақтандыру зейнетақы қорынан төленеді.

5. Зейнетақыларды аударуға байланысты барлық шығысты зейнетақы тағайындаған Тарап көтереді.

6. Тұратын мемлекетінің заңнамасында көзделген қажетті құжаттарды қоса бере отырып, Қазақстан Республикасында жасына байланысты зейнетақы

төлемдерін және Моңғолияда жасына байланысты зейнетақыларды тағайындау туралы өтінішті өтініш беруші тұратын мемлекетінің құзыретті органына береді.

7. Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген қажетті құжаттарды қоса бере отырып, Қазақстан Республикасында жинақтаушы зейнетақыларды тағайындау туралы өтінішті өтініш беруші Тараптардың кез келгенінің құзыретті органына береді.

Тараптардың бірінің құзыретті органына зейнетақы тағайындау мақсатында өтініш берген күн екінші Тараптың құзыретті органына берген күнге теңестіріледі.

Моңғолияның құзыретті органына өтініш берілген жағдайда Моңғолияның құзыретті органы куәландырған өтініштің түпнұсқасы және қоса берілген құжаттардың көшірмелері өтініш қабылданған күннен бастап 10 жұмыс күні ішінде Қазақстан Республикасының құзыретті органына жіберіледі. Өтініш нысанын Қазақстан Республикасының құзыретті органы бекітеді.

Осы Келісімді іске асыру шеңберінде Тараптардың құзыретті органдары арасында құжаттарды жіберу мерзімі өтінішті қарау және зейнетақы тағайындау туралы шешім қабылдау мерзіміне қосылмайды.

Қазақстан Республикасының құзыретті органы өтініштің Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген мерзімдерде қаралуын қамтамасыз етеді.

4-бап

Еңбек (сақтандыру) өтілінің жиынтық есебі

1. Қазақстан Республикасында жасына байланысты зейнетақы төлемдерін және Моңғолияда жасына байланысты зейнетақыларды тағайындау кезінде бір Тараптың құзыретті органы екінші Тарап мемлекетінің аумағында 1998 жылғы 1 қаңтарға дейін жиналған, уақыт бойынша сәйкес келмейтін еңбек (сақтандыру) өтілінің жиынтық есебін жүргізеді.

2. Тараптардың бірінің аумағында жиналған еңбек (сақтандыру) өтілі оны осы Тараптың құзыретті органы Келісімнің 6-бабында көзделген тәртіппен растаған жағдайда ескеріледі.

3. Әскери қызмет кезеңдері және жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі және арнаулы орта білім беру жүйесінде, сондай-ақ рухани (діни) білім беру ұйымдарында оқу кезеңдері Тараптар мемлекеттерінің аумағында зейнетақыны тағайындаған Тарап мемлекетінің заңнамасына сәйкес еңбек (сақтандыру) өтіліне есепке жазылады.

5-бап
Зейнетақыларды аудару

1. Жинақтаушы зейнетақыны аудару алушы Қазақстан Республикасынан Моңғолияға тұрақты тұруға кеткен жағдайда жүргізіледі.

2. Жинақтаушы зейнетақыны аудару алушының операция жасалатын күнгі Қазақстан Республикасы валютасының ресми бағамы бойынша айырбасталатын Моңғолияның ұлттық валютасындағы шотына жүзеге асырылады.

6-бап
Тараптардың ынтымақтастығы

1. Тараптардың уәкілетті органдары бір-біріне заңнамадағы барлық өзгеріс туралы, сондай-ақ осы Келісімнің қолданылу аясына қатысты уәкілетті және құзыретті органдардың өзгеруі туралы ақпарат береді.

2. Тараптардың уәкілетті және құзыретті органдарының өкілдері осы Келісімді іске асыруға қатысты мәселелерді талқылау мақсатында Тараптардың әрқайсысында кезекпен кездесулер ұйымдастыруға құқылы.

3. Екінші Тарап мемлекетінің аумағында жиналған еңбек (сақтандыру) өтілін растау мақсатында, сондай-ақ осы Келісімді іске асыруға байланысты зейнетақыларды тағайындау, төлеу, тоқтату мәселелері және басқа да мәселелер бойынша қосымша мәліметтер, құжаттар алу қажет болған кезде бір Тараптың құзыретті органы екінші Тараптың құзыретті органына сұрау салу жібереді.

Құзыретті орган сұрау салуды алғаннан кейін 30 жұмыс күні ішінде жауап жібереді. Сұрау салуға жауапты көрсетілген мерзімде жіберу мүмкін болмаған кезде құзыретті орган сұрау салуды жіберген құзыретті органды бұл туралы хабардар етеді.

Сұрау салулар мен оларға жауаптардың бірыңғай нысандарын Тараптардың құзыретті органдары бекітеді.

4. Зейнетақы мөлшерінің өзгеруіне, оны төлеуді тоқтата тұруға немесе тоқтатуға, дербес деректердің өзгеруіне алып келетін мән-жайлар туындаған жағдайда Тараптардың құзыретті органдары тиісті мәліметтерді алғаннан кейін 5 жұмыс күні ішінде бір-біріне хабарлауға міндетті.

7-бап
Дербес деректер

1. Осы Келісімді іске асыру мақсатында Тараптар арасында дербес деректер беріледі. Мұндай деректер құпия дербес ақпаратқа жатады және осы

Келісім мен Тараптар мемлекеттерінің дербес деректер саласындағы тиісті заңнамасы шеңберінде ғана пайдаланылады.

2. Тараптардың уәкілетті және құзыретті органдары Тараптар мемлекеттерінің заңнамасына сәйкес дербес деректерді жинауды, өңдеуді, сақтауды, қорғауды жүзеге асырады.

8-бап Қорытынды ережелер

1. Осы Келісімді түсіндіруге және қолдануға байланысты дауларды Тараптар консультациялар мен келіссөздер жүргізу арқылы шешеді.

2. Осы Келісім ратификациялауға жатады және Тараптардың ратификациялау туралы жазбаша хабарламаларының соңғысы дипломатиялық арналар арқылы алынған күннен кейінгі екінші айдың бірінші күні күшіне енеді.

3. Тараптар өзара келісу бойынша осы Келісімге жекелеген хаттамалармен ресімделетін және осы Келісімнің ажырамас бөлігі болып табылатын өзгерістер мен толықтырулар енгізе алады.

4. Осы Келісім белгіленбеген мерзімге жасалады.

Әрбір Тарап осы Келісімнің қолданысын ағымдағы күнтізбелік жыл өткенге дейін кемінде 6 ай бұрын дипломатиялық арналар арқылы екінші Тарапты бұл туралы жазбаша хабардар ете отырып, келесі күнтізбелік жылдың бірінші қаңтарынан бастап тоқтатуға құқылы.

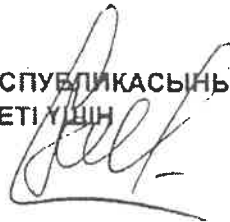
5. Осы Келісімнің қолданысы тоқтатылған жағдайда, осы Келісімнің ережелеріне сәйкес туындаған құқықтар өз күшін жоғалтпайды.

2024 жылғы «29» қазанда Ұлан-Батыр қаласында әрқайсысы моңғол, қазақ және орыс тілдерінде екі данада жасалды әрі барлық мәтіннің күші бірдей. Осы Келісімнің мәтіндері арасында алшақтықтар туындаған жағдайда Тараптар орыс тіліндегі мәтінге жүгінеді.

МОҢҒОЛИЯНЫҢ ҮКІМЕТІ
ҮШІН

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҮКІМЕТІ ҮШІН

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР,
НИЙГМИЙН ХАМГААЛТЫН ЯАМ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР, БҮГД НАЙРАМДАХ
КАЗАХСТАН УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН
ТЭТГЭВРИЙН АСУУДЛААР ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ТУХАЙ
ХЭЛЭЛЦЭЭРИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

**ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ,
ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН
СУДАЛСАН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот
2024 он

АГУУЛГА

НЭГ. Асуудалд дүн шинжилгээ хийх

- 1.1. Тулгарч байгаа асуудал, түүний мөн чанар, цар хүрээ;
- 1.2. Тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээд;
- 1.3. Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл;

ХОЁР. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилго

- 2.1. Гол зорилго, зорилт

ГУРАВ. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд, тэдгээрийн харьцуулалт

- 3.1. Асуудлыг зохицуулах хувилбаруудыг тогтоох;
- 3.2. Зохицуулалтын хувилбаруудын эерэг болон сөрөг талыг харьцуулан судлах;
- 3.3. Хамгийн үр дүнтэй хувилбарын сонгох;

ДӨРӨВ. Зохицуулалтын хувилбарын үр нөлөөний талаар

- 4.1. Хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө
 - 4.1.1. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө
 - 4.1.2. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө
 - 4.1.3. Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө
 - 4.1.4. Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө
- 4.2. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх талаар

ТАВ. Зохицуулалтуудын хувилбаруудыг харьцуулж дүгнэлт хийх

ЗУРГАА. Тухайн зохицуулалтын талаарх олон улсын болон бусад улсын эрх зүйн зохицуулалтын харьцуулсан судалгаа

ДОЛОО. Дүгнэлт, зөвлөмж

НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙХ

1.1. Тулгарч байгаа асуудал, түүний мөн чанар, цар хүрээ:

Дэлхийн улс орнуудын нийгэм, эдийн засаг, хүн ам зүйн шилжилт, өөрчлөлтийн хүрээнд улс, бүс дамнасан хүн амын шилжих хөдөлгөөний цар хүрээ жилээс жил нэмэгдэж байна. Тухайлбал, 2020 оны байдлаар дэлхийн хүн амын 3.6 хувь буюу 281.0 сая хүн гадаад улсад шилжин суурьшин амьдарч байна. Энэ нь 1990 оноос 46 хувь, 2000 оноос 38 хувь, 2010 оноос 21 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлт юм. Мөн 2021 онд гадаадад шилжин суурьшигч 169.0 сая хүн ажил хөдөлмөр эрхэлж байна. Үүнтэй холбоотойгоор олон улсын мөнгөн шилжүүлэг 2020 онд 128.0 тэрбум ам.доллар байсан бол 2022 онд 831.0 тэрбум ам.долларт хүрч үүнээс бага, дунд орлоготой улсууд 647.0 тэрбум ам.долларын гадаад шилжүүлэг хүлээн авчээ.¹

Монгол Улсын тухайд 2023 оны байдлаар 210.0 мянган монгол иргэн буюу нийт хүн амын 6.1 хувь нь гадаад улсад оршин сууж байгаагаас 110.0 мянга нь ажил хөдөлмөр эрхэлж байна. Үүнээс 26 хувь нь Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, 14 хувь нь АНУ, 9 хувь нь Япон Улс, 8 хувь нь Австрали Улс, 6 хувь нь Бүгд Найрамдах Чех Улс, 6 хувь нь Шведийн Вант Улс, 4 хувь нь Бүгд Найрамдах Казахстан Улс, 27 хувь нь дэлхийн бусад улс орнуудад оршин сууж байна.² Гадаад улсад оршин сууж байгаа иргэдийн 40 гаруй хувь нь тухайн улсдаа 2-5 жил, 30 хувь нь 6 ба түүнээс олон жилээр оршин сууж байгаа бол 90 хувь нь хөдөлмөрийн насны хүн ам байна.³

Түүнчлэн, Үндэсний статистикийн хороо, Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллагаас хамтран 2023 онд хийсэн “Монгол Улсын иргэдийн гадаад шилжих хөдөлгөөн ба гадаад хувийн шилжүүлэг, тэдгээрийн үр нөлөө” судалгаанд 57.9 мянган өрхийн 106.5 мянган иргэний 44.3 хувь нь ажиллах, 35.9 хувь нь суралцахаар гадаад улсыг зорьсон байна. Эдгээр иргэдийн 53.9 хувь нь эмэгтэй, 40.8 хувь нь 20-34 насныхан, дунджаар 7.2 жил гадаад улсад амьдарч байгаа талаар дурджээ.⁴

Ийнхүү хүн амын гадаад шилжих хөдөлгөөн нэмэгдэхийн хэрээр хүн ам, эдийн засаг, нийгэмд эерэг, сөрөг үр дагаврууд үүсдэг учраас үндэсний түвшний бодлого, хөтөлбөрт гадаад шилжих хөдөлгөөнийг өөрчлөлтөд хариу үзүүлэх арга хэмжээ авах, өөрийн орны онцлогт тохирсон бодлогыг тодорхойлох, боловсруулах, хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах асуудал чухлаар тавигдаж байна.

Тухайлбал, улс орнууд өөрийн орны нийгэм, эдийн засаг, хүн ам, насжилт, хөдөлмөр эрхлэлт, хүн амын шилжилт хөдөлгөөн, төрийн тогтолцооны нөхцөл байдал болон бусад хүчин зүйлийн хамаарлыг судалсны үндсэн дээр нийгмийн хамгааллын бодлогоо тодорхойлж, нийгмийн даатгалын тогтолцоог бий болгон

¹ McAuliffe, M. and L.A. Oucho (eds.). 2024. World Migration Report 2024. International Organization for Migration (IOM), Geneva.

² Гадаад харилцааны яамны Консулын газрын мэдээлэл, 2024 он

³ “Диаспорт чиглэсэн бодлого” бодлогын суурь судалгаа. НҮБ-ын Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллага, 2024 он

⁴ “Монгол Улсын иргэдийн гадаад шилжих хөдөлгөөн ба гадаад хувийн шилжүүлэг, тэдгээрийн үр нөлөө” судалгааны тайлан. Үндэсний статистикийн хороо, НҮБ-ын Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллага, 2023 он

хэрэгжүүлдэг. Үүнд өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвараа алдах, жирэмсний болон амаржсаны амралт эдлэх, ажилгүй болох, мөн тухайн хүний асрамжид байсан гэр бүлийн гишүүнд хууль тогтоомжид заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, холбогдох зардал олгох зэргээр иргэдийнхээ нийгмийн хамгааллын баталгааг хангадаг. Мөн Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын 1952 оны 102 дугаар Нийгмийн хамгааллын (доод хэм хэмжээний) тухай конвенцид нэгдэх, хэрэгжүүлэх зэрэг арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байна.

Шилжин суурьшигч хөдөлмөрийн насны иргэд хүлээн авагч улсынхаа эдийн засагт тухайн улсын иргэдээс илүү оролцож, эдийн засагт нь хувь нэмрээ оруулж байгаа боловч хүлээн авагч улсын нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд хамрагдахад иргэний харьяаллын шаардлага, тэтгэвэр, тэтгэмж авах хууль тогтоомжид заасан хугацааны нөхцөл хангахгүйд хүрч нийгмийн хамгааллын баталгаа нь алдагдах, мөн тухайн улс болон өөрийн улсдаа нийгмийн даатгалын шимтгэлийг давхар төлж санхүүгийн ачаалалд орох зэрэг бэрхшээлүүд тулгардаг.⁵

Дэлхий нийтээр шилжин суурьшигч иргэд, тэдний гэр бүлийн нийгмийн хамгааллын эрхийг хангах, тухайн улсын иргэдийн адил харилцан тэгш эрх, үүрэгтэй байх, хоёр улсын нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд давхар хамрагдаж шимтгэл төлөхөөс зайлсхийх хамгийн үр дүнтэй арга хэрэгсэл болох хоёр талт (олон талт) нийгмийн хамгааллын олон улсын гэрээ хэлэлцээр (гэрээ)-ийг байгуулан дээрх асуудлыг шийдвэрлэж байна. Нийгмийн хамгааллын олон улсын хэлэлцээрт ихэвчлэн өндөр нас, хөдөлмөрийн чадвар алдсаны, тэжээгчээ алдсаны тэтгэврийг тооцоход хэлэлцэн тохиролцогч нөгөө талд ажилласан, шимтгэл төлсөн хугацааг харгалзан үзэх, эсхүл хоёр талын нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд давхар хамрагдаж шийтгэл төлөхөөс урьдчилан сэргийлэх зэрэг зохицуулалтыг тусгадаг.

Нийгмийн хамгааллын олон улсын хэлэлцээрийг дэлхийн нийт улс орны 74 хувь нь аль нэг улстай байгуулсан буюу дэлхий даяар 645 хэлэлцээр хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байна. Бүс нутгаар авч үзвэл, Европын бүх улс дор хаяж нэг олон улсын хэлэлцээр байгуулан хэрэгжүүлж байгаа бол Америк тивийн 88 хувь, Африкийн орнуудын 61 хувь, Ази, Номхон далайн бүс нутгийн орнуудын 43 хувь нь нийгмийн хамгааллын салбарт хамтран ажиллах талаар хэлэлцээр байгуулсан байна. Энэ тоо цаашид өсөх хандлагатай байна.⁶

Манай улсын тухайд, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилт 3.1-т "Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлнэ", "Хүн амын бүлгүүдийн ялгаатай хэрэгцээ, нийгмийн хөгжлийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйлчилгээг үзүүлнэ" гэж, мөн Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 2.1.3.6-д "Гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэний нийгмийн баталгааг хангах үүднээс нийгмийн хамгааллын

⁵ Global overview of international social security agreements, International Social Security Association, Geneva, 2022

⁶ International social security agreements in Asia-Pacific, International Social Security Association, 2024

хэлэлцээрийг үргэлжлүүлэн байгуулах" зорилт дэвшүүлж, гадаад улсад ажиллаж, амьдарч буй монгол иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах, эрх ашгийг хамгаалж байна. Энэ хүрээнд Монгол Улсын иргэд олноор оршин суудаг улс орнуудтай нийгмийн хамгааллын олон улсын хэлэлцээрийг байгуулж, хэрэгжүүлж ирсэн.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улс Оросын Холбооны Улс (1981 он), Бүгд Найрамдах Солонгос Улс (2006 он), Унгар Улс (2011 он), Бүгд Найрамдах Польш Улс (2018 он), Бүгд Найрамдах Турк Улс (2018 он), Бүгд Найрамдах Чех Улс (2019 он) зэрэг 6 улстай нийгмийн хамгааллын салбарт хамтран ажиллах хэлэлцээр байгуулж шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн тооцох, шимтгэл төлсөн хугацаанд ногдох тэтгэвэр тогтоох, нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд давхар хамрагдахаас урьдчилан сэргийлэх, зарим богино хугацааны тэтгэмж авах талаар харилцан тохиролцон, хэлэлцээрийг хэрэгжүүлж байна.

Түүнчлэн, Бүгд Найрамдах Австри Улс, Австралийн Холбооны Улстай нийгмийн хамгааллын хэлэлцээр шинээр байгуулах, Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Солонгос Улстай байгуулсан нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийг шинэчлэх чиглэлээр тус тус хэлэлцээ хийж байна.

1.2. Тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээд:

Нийгмийн даатгалын харилцаа нь тухайн хүнийг хөдөлмөрийн зах зээлд гарснаас эхлүүлээд нас барах хүртэл урт хугацааны харилцаа тул нийгмийн олон бүлгийг хамарсан томоохон харилцаа юм. Эдгээрийг үндэслэн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэдийг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

Монгол Улсын харьяатаас 1994-2018 онд 61.6 мянган казах иргэн гарсан тоон мэдээлэл байдаг. Түүнчлэн 2001-2017 онд Монгол Улсын харьяатаас гарч БНКУ-ын иргэн болсон боловч буцаж Монгол Улсын иргэний харьяаллаа сэргээн тогтоолгосон 1.7 мянган иргэн байна.

Гадаад харилцааны яамны мэдээллээр 2023 оны байдлаар БНКУ-д Монгол Улсын 8,036 иргэн оршин сууж байгаагаас 3,115 иргэн албан ёсоор ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол Гадаадын иргэн, харьяатын газрын мэдээллээр Монгол Улсад БНКУ-ын 564 иргэн оршин сууж байна. Цаашид иргэд хоорондын зорчих хөдөлгөөн ихсэж байгаатай холбогдуулан энэ тоо өсөх хандлагатай байна.

1.3. Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл:

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улс (БНКУ)-ын Засгийн газар 1993 оны 10 дугаар сарын 22-ны өдөр Нийгэм хангамжийн салбарт хамтран ажиллах тухай анхны хэлэлцээрийг байгуулсан бөгөөд БНКУ-ын Засгийн газраас 2014 оны 4 дүгээр сарын 7-ны өдөр хэлэлцээрийг цуцлах санал ирүүлсний дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 304 дүгээр тогтоолоор энэхүү

хэлэлцээрийг цуцалсан. Хэлэлцээр цуцлагдсанаар хоёр улсын иргэд, ялангуяа Монгол Улсын харьяатаас гарсан казах иргэдийн Монгол Улсад хөдөлмөрлөсөн, шимтгэл төлсөн хугацааг нөгөө талд тооцохгүй болж тэтгэвэр авах эрх нь үүсэхгүй байх, мөн бага хэмжээний тэтгэвэр тогтоогдох нөхцөл бий болсон.

ХОЁР. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГО

Гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг сайжруулах зорилгоор Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын иргэдийн хоёр улсад 1998 оноос өмнө ажилласан (даатгуулсан) цаг хугацааны хувьд давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцож, өндөр насны тэтгэвэр тогтоох, Монгол Улсын иргэд 1998 оноос хойш БНКУ-ын хуримтлалын тэтгэвэрт хамрагдсан бол өөрийн улсдаа БНКУ-ын хуримтлалын тэтгэврийг шилжүүлэх авах хууль, эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж, тухайн хүний нийгмийн хамгааллыг баталгааг хангах зорилтыг дэвшүүлнэ.

ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ХАРЬЦУУЛАЛТ

3.1. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд

Хүснэгт № 1. Асуудлыг зохицуулах хувилбарын тайлбар

№	Хувилбарууд	Сонгох эсэх	Тайлбар
1.	"Тэг" хувилбар буюу шинээр зохицуулалт хийхээс татгалзах:	Үгүй	Нийгмийн даатгалын харилцааг зохицуулж байгаа Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулиар одоогийн үүсээд байгаа асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй буюу дээрх хуульд зааснаас өөр журмаар тэтгэврийн эрх үүсгэх, олгох харилцааг зохицуулна. Тиймээс зохицуулалт хийхгүй орхивол дээр дурдсан зорилгыг хэрэгжүүлж чадахгүй тул "тэг" хувилбар сонгох боломжгүй байна.
2.	Хэвлэл, мэдээлэл болон бусад хэрэгслийг ашиглан олон нийтэд хандсан ухуулга сурталчилгааны ажил өрнүүлэх:	Үгүй	Тулгамдаж байгаа асуудал, хэрэгжүүлэх зорилго, зорилт нь хэвлэл, мэдээлэл, бусад хэрэгслийг ашиглан олон нийтэд хандсан ухуулга сурталчилгааны ажил өрнүүлснээр хэрэгжих боломжгүй тул энэ хувилбарыг сонгох боломжгүй.
3.	Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх:	Үгүй	Нийгмийн даатгалын харилцаа нь даатгуулагч төвтэй, үүнд ажил олгогч болон төрөөс зарим талаар холбоотой оролцож, хүний амьдралын богино, дунд, урт хугацаанд тохиолдож болох эрсдэлээс үүдэлтэй орлогын бууралтаас хамгаалах нийгмийн үйл ажиллагаа тул зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх хувилбарыг сонгох боломжгүй байна.
4.	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх:	Үгүй	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх замаар тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэж, тавьсан зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэх боломжгүй.
5.	Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх:	Үгүй	Нийгмийн даатгалын цогц харилцааг хэрэгжүүлэх зарим асуудлаар төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн оролцоо байх боловч энэ хувилбарыг дангаар сонгох байдлаар тулгарч байгаа асуудлыг шийдвэрлэх, тавьсан зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд энэ хувилбар боломжгүй юм.
6.	Захиргааны шийдвэр гаргах:	Үгүй	Тулгарч байгаа асуудлууд, тавьсан зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд захиргааны акт, захиргааны

			хэм хэмжээний акт гаргах шаардлагатай хэдий ч энэ гаргах эрхийг хуулиар тодорхой зааж олгох шаардлагатай тул бүрэн зохицуулах боломжгүй.
7.	Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах:	Тийм	Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон батлах замаар тулгарч байгаа асуудлыг шийдвэрлэх, тавьсан зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэх боломжтой.

Дээрх хувилбаруудыг нягталж үзэхэд “Тэг” хувилбар, хэвлэл мэдээлэл болон бусад хэрэгслийг ашиглан олон нийтэд хандсан ухуулга сурталчилгааны ажил өрнүүлэх хувилбар, зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх хувилбар, төрөөс санхүүгийн интервенц хийх хувилбар, төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх хувилбарууд үр дүнгүй болох нь харагдлаа. Иймд асуудлуудыг хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбараар шийдвэрлэх нь зорилгод хүрэх хамгийн үр нөлөөтэй хувилбар гэж үзлээ.

3.2. Зохицуулалтын хувилбаруудын эерэг болон сөрөг талыг харьцуулсан тухай

Захиргааны шийдвэр гаргах, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбаруудыг зорилгод хүрэх байдлаар нь харьцуулсан харьцуулалтыг дараах хүснэгтээр харуулав.

Хүснэгт № 2. Хувилбарын харьцуулалт

Сонгож авсан хувилбар	Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа	Үр дүн
Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах	Тэтгэврийн даатгалын сангаас даатгуулагчид олгох өндөр насны тэтгэвэр тогтоох, олгохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.	Хууль хэрэгжүүлэх зорилгоор нийгмийн даатгалын байгууллагад тодорхой зардал гарах боловч тэтгэвэр тогтоолгогч иргэдэд, үйлчилгээ түргэн шуурхай болж, тэтгэвэр авагчийг эрсдэлээс хамгаалах боломж бүрдэнэ.	Үр дүнтэй гэж дүгнэж байна.

3.3. Хамгийн үр дүнтэй хувилбарыг сонгох

Сонгогдсон хувилбаруудыг зорилгод хүрэх байдлаар нь харьцуулан судлахад, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбар нь хамгийн үр дүнтэй хувилбар болох нь харагдаж байна.

ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ТАЛААР

Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг Аргачлалын 6.2-т заасан ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа.

4.1. Хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

4.1.1. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Сонгосон хувилбарын хувьд хүний эрхийг хууль бусаар хязгаарлах, ялгаварлан гадуурхах зэрэг хүний эрхийн зөрчлийг агуулаагүй гэж дүгнэж байна. Харин Үндсэн хуульд заасан өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхийг хангахад чиглэгдсэн байна.

Хүснэгт № 3. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөөний тайлбар

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм		Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн боловсруулж хүн бүрт эрх тэгш байдлыг бий болгоно.
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын иргэдийг хоёр улсын нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд харилцан тэгш эрхтэй хамрагдаж, хууль тогтоомжид заасан нөхцөлийг хангасан бол өндөр насны тэтгэвэр авах боломжтой.
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх		Үгүй	Нийгмийн даатгалын харилцаа нь зөвхөн тодорхой нэг эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ биш юм.
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын н хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм		Энэхүү хууль нь хоёр улсын иргэдэд ижил тэгш үйлчлэх зарчим дээр үндэслэх тул хүмүүсийн хөдөлмөр эрхлэлт, өндөр настай хүмүүсийн орлогын эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөрийн харилцаан дахь тэтгэврийн нөхцөлийг сайжруулах зэрэг асуудлууд хөндөгдсөн бөгөөд эдгээр зохицуулалтууд нь олон улсын болон үндэсний хэм хэмжээнүүдэд нийцсэн байна.
	1.2.2.Зохицуулалтын г бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг	Тийм		Хуулийн төсөл батлагдсанаар хоёр улсын иргэдэд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй нөхцөл байдал бий болохгүй. Харин тэтгэврийн уян хатан нөхцөлөөр тогтоолгох, иргэнд түргэн шуурхай хүргэх боломж бүрдэнэ.

	тодорхойлсон эсэх			
1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага				
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхүүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм		Хуулийн төсөлд хоёр улсад ажил хөдөлмөр эрхэлж, нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн хүн бүр хамрагдах боломж бүрдсэнээр тэдгээрийн нийгмийн баталгаа хангагдана. Энэхүү харилцаанд ямар нэгэн ялгаварлан гадуурхах, давуу байдлыг бий болгох зохицуулалт тусгагдаагүй болно. Түүнчлэн тухайн хүн хоёр улсад ажилласан, даатгуулсан цаг хугацааны хувьд давхардаагүй хугацаагаа нэгтгэн тооцуулж, тэтгэвэр тогтоолгох эрхтэй болж хөдөлмөрлөсөн хөдөлмөрийн үр шимийг дээд зэргээр хүртэх, өндөр наслахад нийгмийн баталгааг нь хангах боломжийг бий болгох юм.
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмын талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага (ОУХБ)-аас 1952 онд батлан гаргасан “Нийгмийн хамгааллын доод хэмжээний тухай” 102 дугаар конвенцод ⁷ дурдсан нийгмийн хамгааллын доод хэмжээний зөвлөмжтэй нийцэж байгаа болно.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм		Хоёр улсын хууль тогтоомжийн дагуу хуулийн нөхцөл, шаардлагыг хангаагүй хүнд тэтгэвэр тогтоолгох эрх үүсэх боломжгүй, мөн хуулийн төсөлд заасан хэлэлцээрийг тайлбарлах ба хэрэглэхтэй холбоотой маргааныг талууд зөвлөлдөх, хэлэлцэх замаар шийдвэрлэнэ талаар тусгасан болно.
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх		Үгүй	Хуулиар хүний эрхийг хязгаарлаагүй.
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	Хуулиар хүний эрхийг хязгаарлаагүй.
3.Эрх агуулагч	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх	Тийм		Хоёр улсын Засгийн газар, холбогдох төрийн байгууллага, хөдөлмөр эрхлэгч, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, өндөр настан зэргийн нийгмийн даатгалын

⁷ ОУХБ “ОУХБ-ын конвенц, зөвлөмжүүдийн эмхэтгэл” УБ 2012, 330 дугаар тал

	агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх			харилцаанд хэрхэн оролцох эсэхийг тодорхойлно.
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм		Хэлэлцээрийн хүрээнд бүрэн эрхт байгууллага, эрх бүхий байгууллагыг тодорхойлж хамтын ажиллагааны хүрээнд иргэдийн тэтгэвэр тогтоох харилцааг тодорхойлсон.
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм		Хоёр улсын нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд хамрагдсан иргэдийн өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгоход ажилласан, шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн тооцож, тэтгэврийн эрх үүсгэх боломжтой эрх зүйн байдлыг дээрдүүлсэн мөн нийгмийн баталгаа нь хангагдах юм.
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)		Үгүй	Хүн бүр тэгш эрхтэй оролцоно.
4.Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Хоёр улсын Засгийн газар, холбогдох төрийн байгууллагууд, иргэд нь хуулиар тогтоох болон тухайн улсын хууль тогтоомжийн харилцаанд үүрэг хүлээнэ.
5.Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм		Хүйсээр ялгаварлахыг хориглох агуулга хүний эрхийн ерөнхий зарчмын хүрээнд тусгагдана.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм		Хоёр улсад нийгмийн хамгааллын болон тэтгэвэртэй холбоотой харилцаанд хүйсээр ялгаварлан гадуурхахыг хориглоно.

4.1.2. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Сонгосон хувилбар нь даатгуулагч иргэн, ажил олгогч, хуулийн этгээдэд ямар нэгэн нэмэлт зардал үүсгэхгүй харин төрийн байгууллагын (нийгмийн даатгалын байгууллага) хувьд бага хэмжээний үйл ажиллагааны зардал болон ажлын ачаалал нэмэгдэхээр байна.

Гэвч энэхүү ачаалал нь БНКУ-д ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдийн өндөр наслахад тэтгэвэр авах эрхийг хангахад чиглэгдэж байна.

Иймд энэхүү зохицуулалт нь асуудал хариуцсан төрийн байгууллагын чиг үүрэгт нэмэлт, өөрчлөлт бий болгохгүй, харин үйл явцыг илүү тодорхой, ил тод болгоно.

Хүснэгт № 4. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөөний тайлбар

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуудлууд	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Иргэнд нийгмийн шинжтэй эрсдэл тохиолдсон бол урт хугацаанд санхүүгийн эерэг нөлөө үзүүлнэ.
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	Нийгмийн даатгал хариуцсан төрийн байгууллага одоогийн бүтцээрээ ажиллах боломжтой.
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	Нийгмийн даатгал хариуцсан төрийн байгууллага одоогийн бүтцээрээ ажиллах боломжтой
10.Макро эдийн засгийн	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Ажил эрхлэлтийг дэмжиж, тэтгэврийн нэмэлт орлого бий болсноор эдийн засагт

хүрээнд				нөлөөлөх боломжтой.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	10.3.Инфляц нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Ямар нэгэн байдлаар зөрчилдөхгүй.

4.1.3. Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Сонгосон хувилбар нь хүн амын нийгмийн хамгааллын баталгааг хангахад эергээр нөлөөлнө. Хувилбарыг хэрэгжүүлэх нь тулгамдсан олон асуудлыг шийдвэрлэх, илүү үр дүнг бий болгох магадлалтай байна.

Хүснэгт № 5. Нийгэм үзүүлэх нөлөөний тайлбар

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		БНКУ-д албан ёсоор болон хувиараа хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэд хоёр улсын нийгмийн даатгалын тогтолцоонд хамрагдах боломж бүрдсэнээр тэдгээрийн ирээдүйн нийгмийн баталгаа хангагдах зэрэг нөлөөтэй.
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Хоёр улсад хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэдийн ирээдүйн нийгмийн баталгаа нь хангагдах тул тогтвортой ажиллахад нь зэрэг нөлөө үзүүлнэ.
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.2.Төрийн байгууллагуу-дын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн, хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээ-ний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй. Харин нийгмийн болон эрүүл мэндийн даатгалын үйлчилгээг түргэн шуурхай авах боломж бүрдэнэ.
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

аюулгүй Байдал	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

4.1.4. Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хувилбар нь байгаль орчинд ямар нэгэн шууд болон шууд бус сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

Хүснэгт № 6. Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөний тайлбар

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/ бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхыг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

4.2. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх талаар

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйл (Монгол Улсын иргэн дараах үндсэн эрх, эрх чөлөөг баталгаатай эдэлнэ)-ийн 5 дахь хэсэгт “өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах эрхтэй” гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын “Амьдралын чанар ба дундаж давхарга” хэсгийн зорилт 3.1-т “Амьдралын баталгааг хангах нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг хөгжүүлж, амьдралын чанарыг дээшлүүлэхүйц нийгмийн даатгалын тогтолцоог бэхжүүлнэ.” гэж, мөн зорилтыг хэрэгжүүлэх I үе шатанд “Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлнэ” “Хүн амын бүлгүүдийн ялгаатай хэрэгцээ, нийгмийн хөгжлийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйлчилгээг үзүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Мөн Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1.3.6-д “Гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа Монгол Улсын иргэний нийгмийн баталгааг хангах үүднээс нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийг үргэлжлүүлэн байгуулах” зорилт дэвшүүлсэн.

Иймд дээрх хувилбар нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага (ОУХБ)-аас 1952 онд батлан гаргасан “Нийгмийн хамгааллын доод хэмжээний тухай” 102 дугаар конвенцтой⁸ нийцэх бөгөөд өнөөдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомжийг аливаа хэлбэрээр зөрчөөгүй, хүний эрх, эрх чөлөөг дээдлэн хүндэтгэх, хууль тэгшээр үйлчлэх зарчимд бүрэн нийцэж байгаа болно.

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Аргачлалын 7-д зааснаар хуулийн төсөл боловсруулах хувилбарын зэрэг болон сөрөг талуудыг:

- Зорилгод хүрэх байдал;
- Зардал, үр өгөөжийн харьцаа;
- Хүний эрх, эдийн засагт, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө;
- Хууль тогтоомжтой нийцэж буй эсэх;

⁸ ОУХБ “ОУХБ-ын конвенц, зөвлөмжүүдийн эмхэтгэл” УБ 2012, 330 дугаар тал

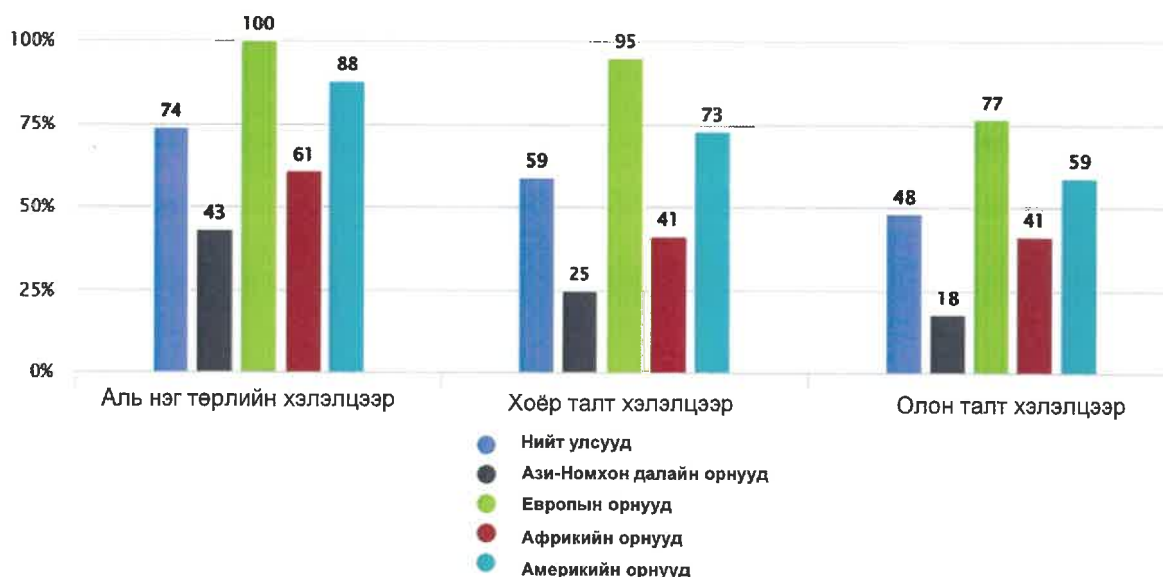
- Гарч болох сөрөг үр дагавар, түүнийг арилгах хувилбар байгаа эсэх гэсэн шалгуураар нягтлан үзэхэд тавьсан зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэх бүрэн боломжтой гэж дүгнэлээ.

ЗУРГАА. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА

Олон улсын нийгмийн хамгааллын холбооноос гаргасан “Нийгмийн хамгааллын хамрах хүрээг өргөтгөх захиргааны шийдлүүд” удирдамжид нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд хамрагдахад хүндрэлтэй байгаа шилжин суурьшигч, тэдний гэр бүл зэрэг тодорхой бүлгийн иргэдийг хоёр болон олон талт нийгмийн хамгааллын хэлэлцээр байгуулах замаар хамруулах талаар тусгасан байна.⁹

Түүнчлэн Олон улсын нийгмийн хамгааллын холбооноос 2024 онд хийсэн “Ази, Номхон далайн бүс нутаг дахь нийгмийн хамгааллын олон улсын хэлэлцээр”-ийн үнэлгээнд олон улсын нийт шилжин суурьшигчдын гуравны нэг нь тус бүс нутгаас гаралтай байгаа нь дэлхийн хэмжээнд хамгийн их шилжин суурьшигчтэй бүс нутаг байна. Тиймээс эдгээр бүс нутгийн Засгийн газрууд шилжин суурьшигч иргэдийнхээ нийгмийн хамгааллыг эрхийг хангах, сайжруулахад ихээхэн анхаарч, нэг талт болон олон талт нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийг байгуулан хэрэгжүүлж байна.¹⁰ Үүнд:

Зураг 1. Нийгмийн хамгааллын олон улсын хэлэлцээр байгуулсан бүс нутгийн улс орон, гэрээний төрөл, эзлэх хувиар

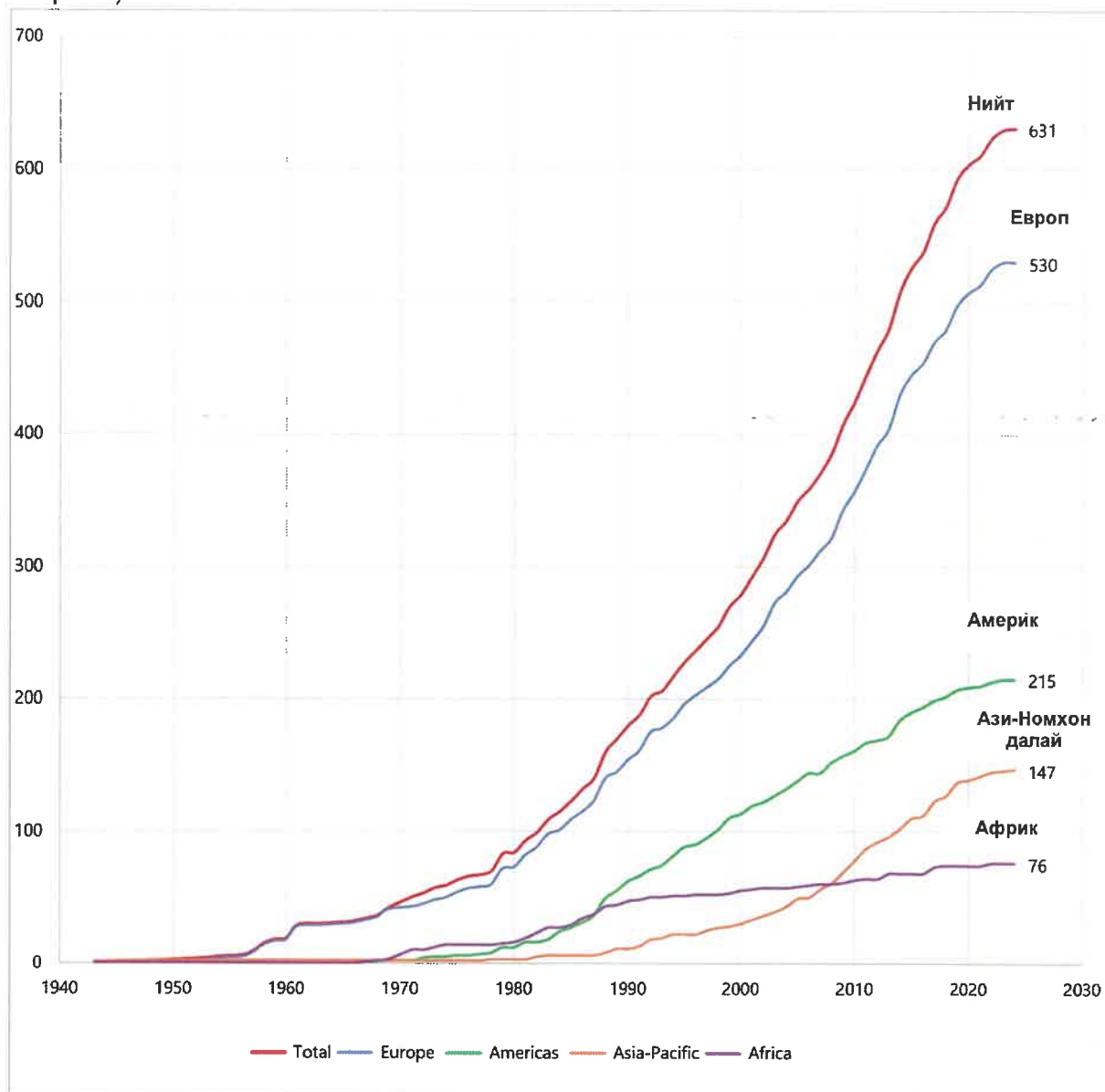

Дэлхий нийтээр 1970-аад оноос хойш хоёр талт нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийн тоо хурдацтай өсч, 1980-аад оноос хойш Ази-Номхон далайн орнуудын оролцоо илүү өсөж байна.

⁹ [Олон улсын нийгмийн хамгааллын холбооны удирдамж “Нийгмийн хамгааллын хамрах хүрээг өргөтгөх захиргааны шийдлүүд”, 2022 он](#)

¹⁰ [International social security agreements in Asia-Pacific, International Social Security Association, 2024](#)

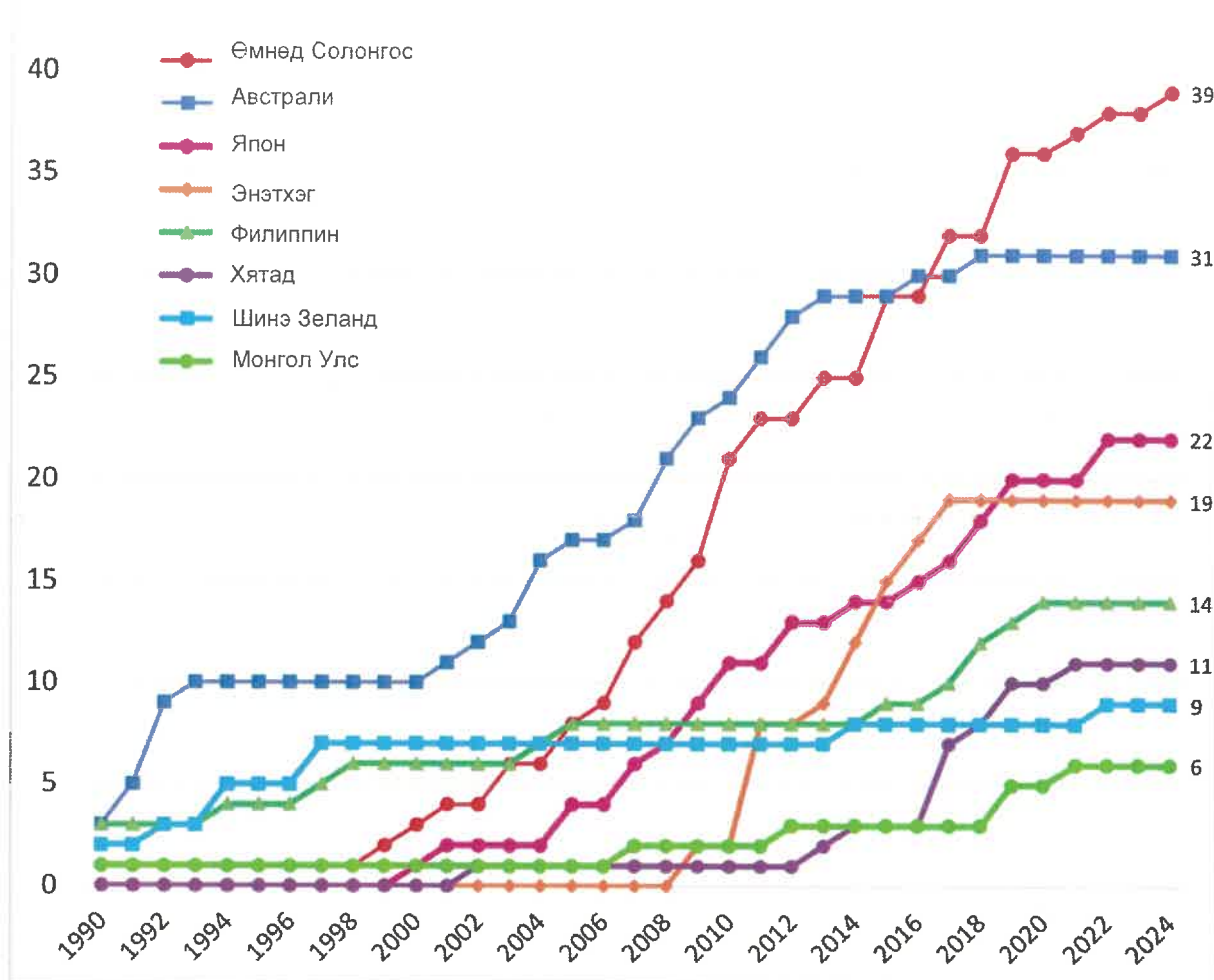
Зураг 2. Хоёр талт нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийн тоо, бүс нутгаар (нэг эсвэл хоёр тал)

Ази-Номхон далайн бүс нутгийн тухайд Бүгд Найрамдах Солонгос Улс 39, Австрали 31, Япон 22, Энэтхэг 19, Филиппин 14, Хятад 11, Шинэ-Зеланд 9, Монгол Улс 6 улстай тус тус хэлэлцээр байгуулан хэрэгжүүлж байна. Доорх зургаас харахад 2010 оноос хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа нийгмийн хамгааллын салбарт хамтран ажиллах хэлэлцээрийг тоо эрчимтэй өсчээ.

Зураг 3. Хоёр талт нийгмийн хамгааллын хэлэлцээрийн нийт тоо, хэлэлцэн тохиролцогч талаар¹¹

¹¹ [International social security agreements in Asia-Pacific, International Social Security Association, 2024](#)

Дэлхийн хэмжээнд нийгмийн хамгааллын олон улсын хэлэлцээрт тэтгэвэр (өндөр нас, хөдөлмөрийн чадвар алдсан болон тэжээгчээ алдсаны)-тэй холбоотой зохицуулалтыг илүү авч үзэж байна. Тухайлбал, хоёр тал хэлэлцээр байгуулж байгаа Ази-Номхон далайн улс орнуудын 80 орчим хувь нь хоёр улсад ажилласан, даатгуулсан хугацааг нэгтгэн тооцож, тэтгэвэр тогтоох харилцааг зохицуулжээ. Харин дэлхий нийтийн олон улсын хэлэлцээрийн 90 гаруй хувь нь тэтгэвэр, 60 орчим хувь нь бусад тэтгэмж, ажлын байрны осол, гэмтлээс шалтгаалсан, тэтгэвэр, тэтгэмж, 24 орчим хувь нь эрүүл мэндийн болон ажилгүйдлийн тэтгэмжийн зохицуулалтыг тусгасан байна.¹²

ДОЛОО. ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

Энэхүү тандан судалгаагаар “Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай” хуулийн төслийг боловсруулж, батлах нь зүйтэй гэж дүгнэж байна. Ингэснээр Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын иргэд хоёр улсын нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд харилцан тэгш эрх эдэлж, үүрэг хүлээх ба цаашлаад нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах эрх зүйн үндэс бүрдэнэ гэж үзэж үзлээ.

¹² McAuliffe, M. and L.A. Oucho (eds.), 2024. World Migration Report 2024. International Organization for Migration (IOM), Geneva.

АШИГЛАСАН ГАРЫН АВЛАГА, СУДАЛГААНЫ МАТЕРИАЛ, ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ЖАГСААЛТ

Гарын авлага, судалгааны материал:

1. McAuliffe, M. and L.A. Oucho (eds.), 2024. World Migration Report 2024. International Organization for Migration (IOM), Geneva.
2. “Диаспорт чиглэсэн бодлого” бодлогын суурь судалгаа, НҮБ-ын Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллага, 2024 он
3. “Монгол Улсын иргэдийн гадаад шилжих хөдөлгөөн ба гадаад хувийн шилжүүлэг, тэдгээрийн үр нөлөө” судалгааны тайлан, Үндэсний статистикийн хороо, НҮБ-ын Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллага, 2023 он
4. Global overview of international social security agreements, International Social Security Association, Geneva, 2022
5. International social security agreements in Asia-Pacific, International Social Security Association, 2024
6. ОУХБ “ОУХБ-ын конвенц, зөвлөмжүүдийн эмхэтгэл” УБ 2012, 330 дугаар тал
7. Олон улсын нийгмийн хамгааллын холбооны удирдамж “Нийгмийн хамгааллын хамрах хүрээг өргөтгөх захиргааны шийдлүүд”, 2022 он

Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэрүүд:

1. Монгол Улсын Үндсэн хууль
2. Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль
3. Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хууль
4. "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого УИХ-ын тогтоол 2020.05.13 №52
5. Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр УИХ-ын тогтоол 2024.08.27 №21

1

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР, БҮГД НАЙРАМДАХ
КАЗАХСТАН УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН
ТЭТГЭВРИЙН АСУУДЛААР ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ТУХАЙ

**ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭ**

Улаанбаатар хот
2025 он

ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

Агуулга

Нэг. Ерөнхий зүйл

Хоёр. Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлт

Гурав. Хуулийн төслөөс үр нөлөөг үнэлэх хэсгээ тогтоосон байдал

Дөрөв. Шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлсэн байдал

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Практикт хэрэгжих боломж
3. Ойлгомжтой байдал
4. Зардал
5. Харилцан уялдаа

Тав. Үр дүнг үнэлж, зөвлөмж өгсөн байдал

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийн “Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай” хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.1-д заасан анхдагч хуулийн төслийн төрлөөр боловсруулагдсан бөгөөд мөн хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу хуулийн төсөлд дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах, хуулийн зүйл заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулах зорилгоор хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх судалгааг хийж гүйцэтгэлээ.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх судалгааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”¹-д заасны дагуу дараах үе шаттайгаар хийлээ.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох
3. Шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ

Үнэлгээний судалгааг хийж гүйцэтгэхдээ Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр (Хэлэлцээр)-ийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудлуудтай уялдуулан, аргачлалд заасны дагуу дараах 5 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

¹Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралт

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Практикт хэрэгжих боломж
3. Ойлгомжтой байдал
4. Зардал
5. Харилцан уялдаа

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийн үзэл баримтлал буюу хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх, мөн хуулийн төслийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц зохицуулалтын хувилбарыг агуулсан эсэхийг тогтоох зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд соёрхон батлах Хэлэлцээрт туссан дараах зохицуулалтууд нь практикт хэрэгжих боломжийг шалгах аар сонгож авав. Үүнд:

- Хэлэлцээрийн хүрээнд нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлсэн нь хэрэгжүүлэгч субъект /нийгмийн даатгалын байгууллага, байцаагч/-д ачаалал, бэрхшээл учруулах эсэх, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой нэмэлт зардал гарах эсэхийг үнэлэх;
- Хэлэлцээрт туссан зохицуулалтууд нь хэлэлцэн тохиролцогч талуудын дотоодын хууль тогтоомж, олон улсын гэрээ, конвенцид нийцэж байгаа эсэхийг;
- Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын иргэд эх орондоо оршин суухаар болсон тохиолдолд тэтгэвэр авагчийн тэтгэврийг шилжүүлэх асуудал тусгасныг хэрэгжих боломжийг үнэлэх /5 дугаар зүйл/;
- Хэлэлцэн тохиролцогч талуудад тэтгэвэр тогтоохтой холбоотой зохицуулалт нь хоёр улсын иргэдийн харилцан тэгш эрхтэй байдлыг тусгасан эсэхийг үнэлэх;
- Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хооронд хүний хувийн мэдээллийг дамжуулах, солилцох зохицуулалтыг үнэлэх /7 дугаар зүйл/.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалт нь хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүдийн хувьд болон хэл зүй, найруулгын хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтай боловсруулагдсан эсэхийг Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг үнэлэхийг зорив.

“Зардал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслөөр нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөтгөсөн зохицуулалттай холбогдон гарах тооцоолол хийх мөн “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу тооцохоор энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГЭЭ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:

Хэлэлцээр, хуулийн төслийн зорилго, зорилт, зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад нийцэж байгаа эсэхэд харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийлээ.

Хуулийн төсөл нь “Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай

хэлэлцээр"-ийн хүрээнд зохицуулсан хэлэлцэн тохиролцогч хоёр улсад шимтгэл төлсөн давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцох, тэтгэврийн эрх үүсгэх, хуримтлалын тэтгэвэр шилжүүлэн авах эрх зүйн үндсийг тодорхойлох зорилгоор дараах гол зорилтуудыг дэвшүүлсэн байна. Үүнд:

1. Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөтгөж, гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах;
2. Хэлэлцэн тохиролцогч хоёр улсад шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн тооцох, шимтгэл давхар төлөхгүй байх боломжийг бүрдүүлэх;
3. Монгол Улсын иргэд Бүгд Найрамдах Казахстан Улсаас эх орондоо оршин суухаар гарсан бол БНКУ-аас тэтгэврийг шилжүүлэн авах;
4. Хэлэлцэн тохиролцогч талууд тэтгэвэр тогтоох, олгохтой холбоотой харилцааг зохицуулах.

Дээр дурдсан зорилтуудыг хангах чиглэлээр тодорхой зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан байдлыг шалгаж үнэлэхэд:

Зорилт 1. *Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөтгөж, гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах талаар:*

Хилийн чанадад ажиллаж, амьдарч байгаа монгол иргэдийн тоо 2023 оны байдлаар 210.0² мянга буюу нийт хүн амын 6.1 хувь байгаагаас 110.0 мянга нь ажил хөдөлмөр эрхэлж байна. Иймд одоогийн нийгмийн даатгалын тогтолцооны хамрах хүрээнээс гадуур байгаа эдгээр иргэдийг нийгмийн даатгалд хамруулах тусгайлсан зохицуулалтыг хуулиар зохицуулах шаардлагатай байгаа тул хуулийн төсөлд хэрхэн тусгасанд үнэлгээ хийхээр сонгосон болно.

Зорилт 2. *Хэлэлцэн тохиролцогч хоёр улсад шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн тооцох, шимтгэл давхар төлөхгүй байх боломжийг бүрдүүлэх талаар:*

Тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн иргэд Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хууль тогтоомжийн хүрээнд ямар тэтгэврийн төрөлд хамрагдахыг тодорхой болгох, ямар хугацааны шимтгэл төлсөн хугацааг тооцох зохицуулалтыг хэрхэн тусгасанд үнэлгээ хийхээр сонгосон болно.

Зорилт 3. *Монгол Улсын иргэд Бүгд Найрамдах Казахстан Улсаас эх орондоо оршин суухаар гарсан бол БНКУ-аас тэтгэврийг шилжүүлэн авах талаар*

Монгол Улсын иргэд БНКУ-аас эх орондоо оршин суухаар гарсан тохиолдолд БНКУ-д авч байсан тэтгэврийг хэрхэх талаар зохицуулах шаардлагатай. Иймд Хэлэлцээрийн 5 дугаар зүйлд үнэлгээ хийхээр сонгож авлаа.

Зорилт 4. *Хэлэлцэн тохиролцогч талууд тэтгэвэр тогтоох, олгохтой холбоотой харилцааг зохицуулах талаар*

² Гадаад харилцааны яамны Консулын газрын мэдээлэл

Хэлэлцэн тохиролцогч талуудад тэтгэврийн даатгалын шимтгэл төлсөн бол тэтгэврийг хэрхэн тогтоох, олгох харилцааг тодорхой болгох зохицуулалтыг хэрхэн тусгасанд үнэлгээ хийхээр сонгосон болно.

ДӨРӨВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгож, үр нөлөөг үнэлэх хэсгээ тогтоосон тул тэдгээрт тохирох шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар авч үзэв.

№	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Тохирох шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төслийн холбогдох зохицуулалт	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилтыг хангасан эсэхэд дүн шинжилгээ хийх, Сонгосон зохицуулалт, арга хэмжээ зорилгод хүрэх боломжтой эсэхийг тодорхойлох
2	Практикт хэрэгжих боломж	Хэлэлцээрийн 5, 6, 7 дугаар зүйл	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх субъект байгаа эсэх, дүн шинжилгээ хийх. Хуулийг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо (санхүү, хүний нөөц) эсэхийг судалж тодорхойлох
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 28, 29 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах.
4	Зардал	“Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу тооцоо хийх	Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах үйл ажиллагааны зардлын тооцоо хийх /аргачлалын дагуу тусад нь хийх/
5	Харилцан уялдаа	Хуулийн төслийн зарим хэсэг	Аргачлалын 4.10-т заасан стандарт асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдааг холбох

Дээрх шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

1. “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Зорилт 1. Нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөтгөж, гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангах талаар үнэлгээ хийсэн нь:

Монгол Улсын өнөөгийн нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжоор гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэд өөрийн улсынхаа нийгмийн даатгалд сайн дураар даатгуулах боломжтой хэдий ч тухайн амьдарч буй улсдаа давхар шимтгэл төлөх, шимтгэл төлсөн хугацаа нь Монгол Улсад даатгуулсан хугацаанд тооцогдохгүй нөхцөл байдал үүсэж байна. Энэ нь иргэд ирээдүйд бага тэтгэвэр

тогтоолгох, тэтгэврийн эрх үүсэхгүй байх зэрэг сөрөг үр дагаврыг бий болгож байна. Тиймээс Хэлэлцээрийг соёрхон батлах хуулийн хүрээнд хэлэлцэн тохиролцогч талуудын иргэд хоёр улсад ажилласан (даатгуулсан) хугацаагаа нэгтгэн тооцуулж, тэтгэвэр тогтоолгох, мөн тэтгэврээ шилжүүлэн авах зэрэг зохицуулалтыг тусгасан нь хоёр улсын иргэдийн ирээдүйн нийгмийн хамгааллын баталгааг хангахад эерэг нөлөө үзүүлэхээр байна.

Зорилт 2. *Хэлэлцэн тохиролцогч хоёр улсад шимтгэл төлсөн хугацааг нэгтгэн тооцох, шимтгэл давхар төлөхгүй байх боломжийг бүрдүүлсэн байдлын үнэлгээ:*

Хэлэлцэн тохиролцогч хоёр талын хууль тогтоомж, тэтгэврийн тогтолцооны онцлогоос хамааруулж тэтгэврийн төрлийг сонгож, хоёр улсад шимтгэл төлсөн цаг хугацааны хувьд давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцож байж тэтгэвэр тогтоохоор зохицуулсан байна.

Тухайлбал, Хэлэлцээрийн 2 дугаар зүйлд тэтгэврийн төрлийг дараах байдлаар тусгасан байна. Үүнд:

2.1. Монгол Улсын тухайд тэтгэврийн даатгалын сангаас олгох газрын доор, хөдөлмөрийн халуун, хортой, хүнд нөхцөлөөр эрт тогтоохоос бусад өндөр насны тэтгэвэр;

2.2. Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын тухайд:

2.2.1. өндөр насны тэтгэврийн төлбөр;

2.2.2. тэтгэврийн албан журмын шимтгэл, мэргэжлийн тэтгэврийн албан журмын шимтгэлээр бүрдүүлэх тэтгэврийн хуримтлалаас тэтгэврийн насанд хүрэхэд олгох тэтгэврийн төлбөрүүд.

Мөн Хэлэлцээрийн 4 дүгээр зүйлд ажилласан (даатгуулсан) хугацааг нэгтгэн тооцох харилцааг зохицуулжээ. Үүнд:

1. Монгол Улсын өндөр насны тэтгэвэр, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын өндөр насны тэтгэврийн төлбөрийг тогтоохдоо нэг Талын эрх бүхий байгууллага нь нөгөө Талын улсын нутаг дэвсгэрт 1998 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийг хүртэл ажилласан (даатгуулсан) цаг хугацааны хувьд давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцно.

2. Аль нэг Талын нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацааг ажилласан (даатгуулсан) тухайн Талын эрх бүхий байгууллагаас энэхүү Хэлэлцээрийн 6 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу баталгаажуулсан нөхцөлд тооцно.

3. Талуудын улсын нутаг дэвсгэрт цэргийн алба хаасан болон их ба (эсхүл) дээд сургуулийн дараах болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролын тогтолцооны сургуульд суралцсан, түүнчлэн оюун санааны (шашны) боловсролын байгууллагуудад суралцсан хугацааг тэтгэвэр тогтоосон Талын улсын хууль тогтоомжийн дагуу ажилласан (даатгуулсан) хугацаанд тооцно.

Зорилт 3. *Монгол Улсын иргэд Бүгд Найрамдах Казахстан Улсаас эх орондоо оршин суухаар гарсан бол БНКУ-аас тэтгэврийг шилжүүлэн авах талаар үнэлгээ хийсэн нь:*

Манай улсаас ялгаатай нь Бүгд Найрамдах Казахстан Улс нь 1998 оноос тэтгэврийн хуримтлалын тогтолцоонд шилжсэн. Үүнтэй холбоотойгоор Хэлэлцээрийн 5 дугаар зүйлд тэтгэврийг шилжүүлэх зохицуулалтыг тусгасан

байна. Өөрөөр хэлбэл, Монгол Улсын иргэн БНКУ-ын хуримтлалын тэтгэврийн шимтгэл төлж тэтгэвэр тогтоолгосон бол тэтгэврээ Монгол Улсад шилжүүлэн авах харилцааг зохицуулсан байна. Үүнд:

1. Тэтгэвэр авагч Бүгд Найрамдах Казахстан Улсаас Монгол Улсад байнга оршин суухаар гарсан тохиолдолд хуримтлалын тэтгэврийг шилжүүлнэ.

2. Хуримтлалын тэтгэврийг гүйлгээ хийсэн өдрийн Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын валютын албан ханшаар Монгол Улсын үндэсний валютад хөрвүүлж, тэтгэвэр авагчийн дансанд шилжүүлнэ.

Зорилт 4. *Хэлэлцэн тохиролцогч талууд тэтгэвэр тогтоох, олгохтой холбоотой харилцааг зохицуулах талаар үнэлгээ хийсэн нь:*

Хэлэлцээрийн 3 дугаар зүйлд “Тэтгэвэр тогтоох болон олгох”, 6 дугаар зүйлд “Талуудын хамтын ажиллагаа”-г тус тус тусгаж иргэд оршин суугаа улсдаа тэтгэвэр тогтоолгох өргөдөл гаргах, өргөдлийн дагуу талуудын эрх бүхий байгууллагууд харилцан мэдээлэл солилцохоор зохицуулсан нь зорилгоо илэрхийлсэн гэж үнэллээ.

2. “Практикт хэрэгжих боломж” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

1/ Хэлэлцээрт нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг өргөжүүлсэн нь хэрэгжүүлэгч субъект /нийгмийн даатгалын байгууллага, байцаагч/-д ачаалал, бэрхшээл учруулах эсэх, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой нэмэлт зардлын үнэлгээ

Монгол Улсад нийгмийн даатгалын сангаас олгох өндөр насны тэтгэврийг жилд дунджаар 17.0 мянган хүн тогтоолгож байна. Казахстан Улсад 2023 оны байдлаар Монгол Улсын 8.0 иргэн амьдарч байгаагийн 3.1 мянга нь ажил хөдөлмөр эрхэлж байна бол БНКУ-ын 564 иргэн Монголд Улсад оршин сууж байгаагийн 60 орчим иргэн хөдөлмөр эрхэлж байна. Мөн Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэгч Нийгмийн даатгалын байгууллагад улсын хэмжээнд 1.5 мянган албан хаагч ажиллаж байна. Тиймээс Хэлэлцээрийн хүрээнд Монгол Улсад тэтгэвэр тогтооход нийгмийн даатгалын байгууллага, байцаагчид ачаалал үүсэхгүй бөгөөд Хэлэлцээрийг БНКУ-д ажилласан жилийг баталгаажуулахад шаардлагатай шуудангийн зардлаас өөр нэмэлт зардал гаргахгүйгээр хэрэгжүүлэх боломжтой.

2/ Хэлэлцээрт туссан зохицуулалтууд нь хэлэлцэн тохиролцогч талуудын дотоодын хууль тогтоомж, олон улсын гэрээ, конвенцид нийцэж байгаа эсэх үнэлгээ

Хэлэлцээрийн хүрээнд тэтгэвэр тогтоох харилцааг Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хууль болон Монгол Улсад шимтгэл төлөх харилцааг Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн холбогдох заалтыг дагаж мөрдөнө.

Хэлэлцээрт туссан зохицуулалтууд нь Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага (ОУХБ)-аас 1952 онд батлан гаргасан “Нийгмийн хамгааллын доод хэмжээний тухай” 102 дугаар конвенцод³ дурдсан нийгмийн хамгааллын доод хэмжээний зөвлөмжтэй нийцэж байгаа болно.

³ ОУХБ “ОУХБ-ын конвенц, зөвлөмжүүдийн эмхэтгэл” УБ 2012, 330 дугаар тал

Түүнчлэн Хэлэлцээр нь 1961 оны 4 дүгээр сарын 18-ны өдрийн Дипломат харилцааны тухай Венийн конвенц болон 1963 оны 4 дүгээр сарын 24-ний өдрийн Консулын харилцааны тухай Венийн конвенцийн холбогдох заалтад нөлөөлөхгүй.

3/ Хэлэлцэн тохиролцогч талуудад тэтгэвэр тогтоохтой холбоотой зохицуулалт нь хоёр улсын иргэдийн харилцан тэгш эрхтэй байдлыг тусгасан эсэх үнэлгээ

Хэлэлцээрт талуудын иргэдийн эрх тэгш байдлыг хангах зохицуулалтыг тусгасан байна. Тухайлбал, хэлэлцээрийн 3 дугаар зүйлд иргэний харьяаллаас үл хамааран иргэн оршин суугаа улсынхаа эрх бүхий байгууллагад хандан тэтгэвэр тогтоолгох хүсэлтээ гаргах, мөн иргэн хэлэлцэн тохиролцогч аль нэг талын эрх бүхий байгууллагад тэтгэвэр тогтоолгох өргөдөл гаргасан өдөр нь нөгөө талын эрх бүхий байгууллагад тухайн өдөр өргөдөл гаргасантай адилтган үзэх, талуудын эрх бүхий байгууллагууд нь иргэний өмнөөс ажилласан жилийг баталгаажуулахаар мэдээлэл солилцохоор тусгасан байна.

Мөн хэлэлцээрийн 6 дугаар зүйлд бүрэн эрхт болон эрх бүхий байгууллагуудын хамтын ажиллагааг тусгасан нь хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх явцад үүсгэх аливаа асуудлыг шийдэх, хамтран ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна. Тухайлбал, 6 дугаар зүйлийн 2-т "Талуудын бүрэн эрхт болон эрх бүхий байгууллагуудын төлөөлөгчид нь энэхүү Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой асуудлыг хэлэлцэх зорилгоор хоёр Талд ээлжлэн уулзалт зохион байгуулах эрхтэй" гэсэн заалт оруулсан нь хэлэлцээрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх эерэг нөлөөтэй.

4/ Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын хооронд хүний хувийн мэдээллийг дамжуулах, солилцох зохицуулалтын үнэлгээ

Хэлэлцээрийн хүрээнд хоёр талын тохиролцсон "Монгол Улсын (эсхүл Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын) нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацааг баталгаажуулах хүсэлт" болон "Монгол Улсын (эсхүл Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын) нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацааг баталгаажуулах хүсэлтийн хариу" маягтуудын дагуу даатгуулагч иргэний өөрийн хүсэлтэд үндэслэн даатгуулсан хугацааг хэлэлцэн тохиролцогч талууд солилцох тул Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хууль, Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд нийцэх юм.

Мөн хэлэлцээрийн 7 дугаар зүйлд "Хүний хувийн мэдээлэл" нь хувь хүний нууцад хамаарах, мэдээллийг зөвхөн энэхүү Хэлэлцээр болон хүний хувийн мэдээлэлтэй холбоотой Талуудын улсын хууль тогтоомжийн хүрээнд ашиглахаар зохицуулсан.

3. "Ойлгомжтой байдлыг судлах" шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ:

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 23.1 дэх хэсэгт зааснаар тухайн нийгмийн харилцааны эрх зүйн зохицуулалтыг нарийвчлан шинэ хуулиар зохицуулж байгаа тул Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээ хийлээ.

Хэлэлцээр нь нийтдээ 8 бүлэг, 30 зүйлтэй, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг дараах асуултад хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
<i>Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт</i>	<i>Шаардлага хангасан эсэх</i>
29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлоготой уялдсан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Шаардлага хангасан.
29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох зарчим, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журмыг тусгасан байх.	Шаардлага хангасан.
29.2.Хуулийн төсөлд шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, хэсэг, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, зарим үг, өгүүлбэр, тоо, тэмдэгт хасах талаар тусгана.	Шаардлага хангасан.
29.3.Шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулна.	Шаардлагагүй.
29.4.Энэ хуулийн 14.5-д зааснаас бусад хуулийн төслийг дагалдуулан анхдагч болон шинэчилсэн найруулгын төслийг өргөн мэдүүлэхийг хориглоно.	Шаардлагагүй.
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Шаардлага хангасан
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Шаардлага хангасан
30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Шаардлага хангасан

30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Шаардлага хангасан
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Шаардлага хангасан

4.“Зардал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай хуулийн төсөлд хийсэн зардлын тооцооны тайланг хавсаргав.

5.“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-д заасны дагуу хуулийн төслийн уялдаа холбоог дараах асуултад хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-д заасан Хуулийн төслийн уялдаа холбоог тогтооход тавих нийтлэг шаардлага	
Шаардлага	Шаардлага хангасан эсэх
4.10.1.хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	тийм
4.10.2.хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх;	-
4.10.3.хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх;	тийм
4.10.4.хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	тийм
4.10.5.хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	үгүй
4.10.6.хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	тийм
4.10.7.хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	үгүй
4.10.8.хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	үгүй
4.10.9.төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	үгүй
4.10.10.татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Хуулийн төсөлд татвар, төлбөр хураамжийн асуудал тусгагдаагүй.
4.10.11.тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Хуулийн төсөлд аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалт тусгагдаагүй.
4.10.12.Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	үгүй
4.10.13.хуулийн төслийн зүйл, заалт жөндөрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	Хуулийн төсөл нь жөндөрийн эрх тэгш байдлын асуудлыг хөндөөгүй.
4.10.14.хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	үгүй

4.10.15.хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	үгүй
4.10.16.хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	тийм

ТАВ.ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Энэхүү үр нөлөөг тооцох үнэлгээг Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас боловсруулсан “Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай” хуулийн төсөл, хуулийн төслийн үзэл баримтлалын хүрээнд хийлээ.

Дүгнэлт

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг сонгон авсан шалгуур үзүүлэлт тус бүрийн дагуу хийсэн үнэлэлтийг нэгтгэн дараах дүгнэлтийг хийлээ. Үүнд:

- Хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийг боловсруулах болсон хэрэгцээ шаардлага, үндэслэлүүдтэй нийцэж байгаа болон үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг бүрэн илэрхийлж чадсан эсэхэд, мөн хуулийн төслийн зорилгыг уг хуулийн бусад зохицуулалтууд хангаж, илэрхийлж чадахаар бүрэн гүйцэд томъёологдсон эсэхэд үнэлгээ хийхэд, зорилт 1-ээс 4-ийг хангахад чиглэгдсэн зохицуулалтууд нь зорилгод хүрэх боломжтой байдлаар томъёологдсон байна.
- Хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг судлахдаа хуулийн төсөлд холбогдох байгууллагуудаас ирүүлсэн саналуудад дүн шинжилгээ хийхэд хуулийн төслийг ойлгомжтой болгох чиглэлээр санал ирүүлээгүй байна.
- Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан байна.
- Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар шалгасан.

--- оОо ---

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР,
НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН ЯАМ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР, БҮГД НАЙРАМДАХ КАЗАХСТАН
УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН ТЭТГЭВРИЙН АСУУДЛААР
ХАМТРАН АЖИЛЛАХ ТУХАЙ

**ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭД НЭМЭГДЭЖ ГАРАХ
ЗАРДЛЫН ТООЦОО**

Улаанбаатар хот
2025 он

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийн "Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай" хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар баталсан "Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал" (цаашид "аргачлал" гэх)-ын дагуу тооцлоо.

Зардал тооцсон субъект:

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийн "Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай" хуулийн төслийн зорилт нь гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгааг сайжруулах зорилгоор Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын иргэдийн хоёр улсад 1998 оноос өмнө ажилласан (даатгуулсан) цаг хугацааны хувьд давхцаагүй хугацааг нэгтгэн тооцож, өндөр насны тэтгэвэр тогтоох, Монгол Улсын иргэд 1998 оноос хойш БНКУ-ын хуримтлалын тэтгэвэрт хамрагдсан бол өөрийн улсдаа БНКУ-ын хуримтлалын тэтгэврийг шилжүүлэх авах харилцааг тодорхойлоход оршиж байгаа тул аж ахуйн нэгж, байгууллага, даатгуулагч, төрийн байгууллагад үзүүлэх нөлөөллийн зардлыг тооцов.

I. УЛСЫН ТӨСӨВТ ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛӨЛ

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхэд нийгмийн даатгалын сангийн орлогод нөлөө үзүүлэхгүй. Харин нийгмийн даатгалын сангийн зардалд дараах нөлөө үзүүлэхээр байна. Үүнд:

Хэлэлцээрийн 3-5 дугаар зүйлд хэлэлцээрийн хүрээнд тэтгэвэр тогтоож олгох, ажилласан (даатгуулсан) хугацааг нэгтгэн тооцох харилцааг зохицуулсан. Ингэхдээ шимтгэл төлсөн нийт хугацаанаас тухайн улсад шимтгэл төлсөн хугацаанд ногдох тэтгэврийг олгох зохицуулалтыг тусгасан. Үүнтэй холбоотойгоор Хэлэлцээрийн хүрээнд тэтгэврийн даатгалын сангаас тэтгэврийн зардал гарна.

Тухайлбал, Монгол Улсын иргэн өөрийн улсдаа 12 жил, Казахстан Улсад 14 жил нийгмийн даатгалын шимтгэл төлсөн, хоёр улсын тэтгэврийн насанд хүрсэн гэвэл хоёр улсад шимтгэл төлсөн хугацаагаа нэгтгэн 26 жилээр тооцуулж, тэтгэврийн эрх үүсгэх бөгөөд Монгол Улсаас шимтгэл төлсөн 12 жилд ногдох тэтгэврийг, Казахстан Улсаас 13 жилд ногдох тэтгэврийг тус тус тогтоолгох авах боломжтой болно. Мөн Монгол Улсын иргэн Казахстан Улсад 1998 оноос хойш шимтгэл төлсөн бол тус улсаас төлсөн шимтгэлтэй уялдсан хуримтлалын тэтгэврийг тогтоолгож, Монгол Улсдаа шилжүүлэн авах эрх үүснэ.

Гадаад харилцааны яамны мэдээллээр 2023 оны байдлаар БНКУ-д Монгол Улсын 8,036 иргэн оршин сууж байгаагаас 3,115 иргэн албан ёсоор ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол Гадаадын иргэн, харьяатын газрын мэдээллээр Монгол Улсад БНКУ-ын 564 иргэн оршин сууж байна.

Хэлэлцээр хэрэгжсэнээр нийгмийн даатгалын сангаас зардал гарах боловч иргэдийн нийгмийн хамгааллын баталгаа нь сайжрах эерэг нөлөөтэй.

Харин хэлэлцээргүй нөхцөлд тухайн иргэн хоёр улсын хуулийн дагуу тэтгэвэр авахад шимтгэл төлсөн байх хугацаа, нас, иргэний харьяаллын шаардлагыг хангахгүй нөхцөлд нийгмийн хамгааллын баталгаа нь алдагдах эрсдэлтэй бөгөөд

ингэснээр улсын төсвөөс буюу нийгмийн халамжийн сангаас насан туршдаа тэтгэвэр авах нөхцөл үүсэх юм.

II. ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийн “Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай” хуулийн төслийн хүрээнд ажил олгогчид нэмэлт зардал үүсгэх хуулийн зохицуулалт ороогүй болно. Хуулийн этгээдийн хувьд хууль тогтоомжид заасан үүргийг гүйцэтгэхтэй холбогдуулан шинээр ажлын байр нэмэгдэхгүй юм.

III. ИРГЭН /ДААТГУУЛАГЧ/-Д ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр (хэлэлцээр)-ийн “Хэлэлцээр соёрхон батлах тухай” хуулийн төслийн хүрээнд даатгуулагчид нэмэлт зардал үүсгэх хуулийн зохицуулалт ороогүй болно.

IV. ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГАД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Хэлэлцээрт иргэнээс тэтгэвэр тогтоолгох өргөдөл хүлээн авах, ажилласан (даатгуулсан) хугацаа баталгаажуулах, тэтгэвэр шилжүүлэхтэй холбоотой дараах зохицуулалт туссан бөгөөд зардлыг дараах байдлаар тооцлоо. Үүнд:

1. Тэтгэвэр тогтоохтой холбоотой зардал

Хэлэлцээрийн 3 дугаар зүйлийн 1-т “Талуудын улсын иргэдийн тэтгэврийг оршин сууж буй улсын хууль тогтоомжийн дагуу тогтоох ба олгоно” гэж, мөн зүйлийн 6 дахь хэсэгт “Монгол Улсад өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсад өндөр насны тэтгэврийн төлбөр тогтоолгох өргөдлийг оршин суугаа улсын хууль тогтоомжид заасан шаардлагатай баримт бичгийг хавсарган оршин суугаа улсын эрх бүхий байгууллагад гаргана” гэж, 6 дугаар зүйлийн 3-т “Нөгөө Талын улсын нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацааг баталгаажуулах зорилгоор, түүнчлэн тэтгэвэр тогтоох, олгох, зогсоох болон энэхүү Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бусад асуудлаар нэмэлт мэдээлэл, баримт бичиг авах шаардлагатай тохиолдолд нэг Талын эрх бүхий байгууллага нь нөгөө Талын эрх бүхий байгууллагад хүсэлт гаргана” гэж тус тус заасантай холбогдуулан дараах тооцоог хийв.

Монгол Улсын тухайд хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх эрх бүхий байгууллага нь Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар (НДЕГ) бөгөөд гадаад хамтын ажиллагаа, нийгмийн хамгааллын хэлэлцээр хариуцсан ахлах мэргэжилтэн ажиллаж байна. Иймээс НДЕГ-ын хувьд хүний нөөцийн нэмэлт зардал шаардагдахгүй буюу хууль тогтоомжид заасан үүргийг гүйцэтгэхтэй холбогдуулан шинээр ажлын байр нэмэгдэхгүй юм.

Харин хэлэлцээрийн хүрээнд иргэн тэтгэвэр тогтоолгох ажилласан жилээ баталгаажуулах өргөдлийг НДЕГ-т гаргах бөгөөд тус газар нь иргэний Бүгд Найрамдах Казахстан Улсад ажилласан, даатгуулсан хугацааг баталгаажуулах зорилгоор тус улсын эрх бүхий байгууллагад иргэний баримт бичгийн хуулбарлан

явуулах, эсхүл БНКУ-аас ирүүлсэн мөн ажилласан, даатгуулсан жилийг баталгаажуулах хүсэлтийн хариуг илгээхтэй холбоотой зардал гарна. Тиймээс тэтгэвэр тогтоолгох өргөдлийг НДЕГ-т гаргасан иргэний баримт бичгийг шалгах, ажилласан, даатгуулсан хугацааг баталгаажуулахтай холбоотой гарах бичиг хэрэг, шуудангийн зардлын тооцоо хийлээ. Үүнд:

№	Ерөнхий стандарт үйл ажиллагаа	Хугацаа (минут)	Бичиг хэргийн зардал (төгрөг)
1.	Үүрэгтэй танилцах	5	-
2.	“Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын нутаг дэвсгэрт ажилласан (даатгуулсан) хугацааг баталгаажуулах хүсэлт” маягт хэвлэх зардал (2 нүүр)	2	40₮ x 2 ш + 93₮ x 2 нүүр = 266₮
3.	Өргөдөл гаргасан иргэний ажилласан хугацааг тооцоолох, Мэдээллийн технологийн нэгжээс мэдээллийг нягтлах	8	-
4.	Иргэний тэтгэвэр тогтоолгох баримт бичгийг хуулбарлах (~10 нүүр)	5	40₮ x 10 ш + 93₮ x 10 нүүр = 1330₮
5.	Албан бичиг боловсруулах (1 нүүр)	10	40₮ x 1 ш + 93₮ x 1 нүүр = 133₮
6.	БНКУ-ны эрх бүхий байгууллагад илгээх шуудангийн зардал	2	0.2гр = 12,600 ¹ төгрөг
Нэг тохиолдлыг шийдвэрлэх хугацаа, зардал		32 минут	14,329 төгрөг
		32 мин x 405.4₮ ² = 25,773₮	

Тайлбар: Бичгийн цаас³, принтерийн хорны⁴ зардлаар тооцов.

Талуудын эрх бүхий байгууллагууд нь иргэний тэтгэвэр тогтоохтой холбоотой мэдээллийг цахим хэлбэрээр солилцох боломжтой. Тиймээс нэг иргэний тэтгэвэр тогтоолгох өргөдлийг шийдвэрлэхтэй холбоотой 14,329 төгрөгийн бичиг хэргийн зардал нь зөвхөн шаардлагатай тохиолдолд гарах юм.

Мөн НДЕГ-т хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой шинэ ажлын байр бий болохгүй, орон тоо нэмэхгүй учир 25,773 төгрөгийн цалингийн зардал нэмж гарахгүй юм.

2. Тэтгэвэр шилжүүлэхтэй холбоотой зардал

Хэлэлцээрийн хүрээнд БНКУ-аас Монгол Улсын иргэд хуримтлалын тэтгэврийг Монгол Улс дахь банкны дансандаа шилжүүлэн авах харилцааг зохицуулсан.

Тухайлбал, хэлэлцээрийн 3 дугаар зүйлийн 4-т “Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хуримтлалын тэтгэврийг Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын хууль тогтоомжид заасан журам болон нөхцөлийн дагуу тэтгэврийн хуримтлалын нэгдсэн сангаас олгоно” гэж, мөн зүйлийн 5-д “Тэтгэвэр шилжүүлэхтэй холбогдсон нийт зардлыг тэтгэвэр тогтоож буй Тал хариуцна” гэж, 5 дугаар зүйлд “Тэтгэвэр авагч Бүгд Найрамдах Казахстан Улсаас Монгол Улсад байнга оршин суухаар гарсан тохиолдолд хуримтлалын тэтгэврийг шилжүүлнэ”, мөн зүйлийн 2-т “Хуримтлалын

¹ Монгол шуудан ХК-ны гадаад шуудангийн тарифаар тооцов, <https://www.mongolpost.mn/price-calc>

² Төрийн албаны ТЗ-6 шатлалын цалин 1,933,000₮, <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17089709806371&showType=1>

³ Цагаан өнгийн А4 хэмжээ 500 ширхэгтэй бичгийн цаас, үнэ 20,280₮, <https://nomin.mn/v/19469/19515/27124>

⁴ Принтерийн хор (HP LaserJet 125A) 1400 хуудас хэвлэх, үнэ 129,900₮, <https://bsb.mn/products/by-code/HP-CB543A-M>

тэтгэврийг гүйлгээ хийсэн өдрийн Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын валютын албан ханшаар Монгол Улсын үндэсний валютад хөрвүүлж, тэтгэвэр авагчийн дансанд шилжүүлнэ” гэж тус тус заасан.

Тиймээс БНКУ-ын хуримтлалын тэтгэврийг Монгол Улсын иргэнд олгохтой холбоотой зардлыг БНКУ-ын эрх бүхий байгууллагаас хариуцах тул НДЕГ-аас нэмэлт зардал гарахгүй юм.

---oOo---

АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭРС

**“Монгол Улсын Засгийн газар, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсын
Засгийн газар хоорондын Тэтгэврийн асуудлаар хамтран ажиллах
тухай хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай”
хуулийн төслийг хэлэлцэх**

№	Овог, нэр	Албан тушаал	Утасны дугаар
1.	Т.Аубакир	Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд	9911-4595
2.	Л.Мөнхзул	Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга	9909-8704
3.	В.Рэнцэнханд	ГБХНХЯ-ны Нийгмийн даатгал, хуримтлалын сангийн бодлогын газрын дарга	9910-8453
4.	А.Хишигбаяр	ГБХНХЯ-ны Гэр бүлийн бодлогын газрын Хэлтсийн дарга	9311-7750
5.	Ц.Ганцэцэг	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын Бодлогын хэрэгжилт, төлөвлөлтийн газрын дарга	9929-3440
6.	Б.Мөнхбаяр	ГБХНХЯ-ны Нийгмийн даатгал, хуримтлалын сангийн бодлогын газрын ахлах шинжээч	8866-1133